

Tuen ja ohjauksen strategia

Lukiokoulutus ja ammatillinen koulutus

2024–2030

1.	Johdanto	4
2.	Selvitystyön eteneminen	6
2.1	Opetus- ja ohjaushenkilöstön kyselyiden päätulokset.....	7
2.2	Opiskelijakuulemisten päätulokset.....	10
2.3	Kouluterveyskysely	12
2.3.1	Turun tulokset suhteessa valtakunnallisiin tuloksiin	12
2.3.2	Turun toisen asteen opiskelijoita kuormittavat tekijät	13
2.4	Lausunnot.....	15
3.	Toimintaympäristö	18
3.1	Koulutusta koskevat lait ja säädökset	21
3.1.1	Lukiokoulutusta ja ylioppilastutkintoa koskevat lait ja säädökset.....	21
3.1.2	Ammatillista koulutusta koskevat lait ja säädökset	23
3.1.3	Sora-lainsäädäntö ammatillisessa koulutuksessa	24
3.2	Ammattiryhmien roolit opiskelijan tuessa ja ohjauksessa	26
3.2.1	Lukiokoulutus	26
3.2.2	Ammatillinen koulutus	28
4.	Tuen toteutus Turun toisella asteella	31
4.1	Pedagoginen tuki	32
4.1.1	Monimuotoiset pedagogiset ratkaisut.....	33
4.2	Opiskeluhoito	34
4.2.1	Lukion opiskeluhoitotyö.....	36
4.2.2	Turun ammatti-instituutin opiskeluhoitotyö	36
4.3	Monialainen yhteistyö	37
4.4	Tuki lukiokoulutuksessa	38
4.5	Tuki ammatillisessa koulutuksessa	41
4.5.1	Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS).....	41
4.5.2	Varhaisen ja tehostetun tukemisen keskustelut (Vartu ja Teho).....	41
4.5.3	Eriytynyt tuki ammatillisessa koulutuksessa.....	42
4.5.4	TAln Oppimo	46
4.5.5	Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot (OPVA)	46
4.5.6	Tuen tarpeiden huomioiminen TAln koulutussuunnittelussa.....	47
4.6	Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA).....	48
4.6.1	Turun iltalukion TUVA-koulutus	48
4.6.2	TUVA-koulutus Turun ammatti-instituutissa.....	48
5.	Ohjauksen toteutus Turun toisella asteella.....	49

5.1 Hyvän ohjauksen kriteerit	49
5.2 Ohjaus lukiokoulutuksessa	50
5.2.1 Opinto-ohjaus lukiokoulutuksessa	50
5.2.2 Ryhmäohjaus lukiokoulutuksessa	51
5.2.3 Lukio-opintojen päättyessä.....	52
5.3 Ohjaus ammatillisessa koulutuksessa	53
5.3.1 Opinto-ohjaus ammatillisessa koulutuksessa.....	53
5.3.2 Ryhmäohjaus ammatillisessa koulutuksessa	54
5.3.3 Uraohjaus ammatillisessa koulutuksessa.....	55
6. Kehittämisehdotukset.....	58
6.1 Keskeiset kehittämiskohteet Turun lukioissa	61
6.2 Keskeiset kehittämiskohteet Turun ammatti-instituutissa.....	62
Lähteet	65
Liitteet.....	71
Toisen asteen tuen strategia -henkilöstökysely (liite 1).....	71
Lukioiden opiskelijakuntien kysely (liite 2)	79
TAIN opiskelijayhdistyksen kysely (liite 3)	81
Huoltajien kyselyt (liite 4)	82
Lausuntopyynnöt (liite 5).....	83
Lukion erityisopettajien kysely (liite 6).....	84
Tain erityisopettajien kysely (liite 7).....	86
Lukion opinto-ohjaajien kysely (liite 8)	88
TAIN opinto-ohjaajien kysely (liite 9)	90

1. Johdanto

Turun kasvatus- ja opetuslautakunta on kokouksessaan 13.12.2022 päättänyt toisen asteen tuen strategian valmistelusta.

Toisen asteen tuen ja ohjauksen strategia on osa Turun kaupungin pormestariohjelmaan (2021–2025) sisältyvää Osaamisen kärkihanketta ja Maan parasta oppimispolkua. Kärkihankkeen tavoitteena on vahvistaa Turun alueen osaamista ja kaupungin reagoitakykyä työmarkkinoiden ja elinkeinoelämän tarpeisiin, ennaltaehkäistä koulutuksen ja osaamisen segregaatiokehitystä sekä mahdollistaa toisen asteen opiskelijoiden sijoittuminen jatko-opintoihin ja työelämään.

Toisen asteen tuen ja ohjauksen strategia sisältää kuvaukset Turun lukioiden ja Turun ammatti-instituutin (TAI) nykyisistä tuki- ja ohjauspalveluista sekä toimenpiteistä, joiden avulla kehitetään yhä laadukkaampaa tukea ja ohjausta toisen asteen opiskelijoille. Lisäksi strategiassa on arvioitu toiminnan nykytilaa. Toimenpideehdotukset esitellään strategian luvussa kuusi.

Strategia ulottuu vuoteen 2030. Sen tavoitteita tarkennetaan ja niiden toteutumista seurataan vuosittain osana lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen palvelualueiden vuosijohtamisen prosesseja ja palvelusuunnitelmien valmistelutyötä. Tuen ja ohjauksen strategia on ns. elävä asiakirja, jossa huomioidaan toiminnan muutostarpeet. Esimerkiksi ennusteiden mukaan vieraskielisten opiskelijoiden määrä Turun toisella asteella tulee kasvamaan merkittävästi. Muutos edellyttää mm. ohjaus- ja tukipalveluiden laajaa kehittämistä sekä muutoksen huomioimista koulutussuunnittelussa.

Tuen ja ohjauksen strategia pohjautuu koulutuksen keskeisiin arvoihin, joita ovat tasa-arvo, yhdenvertaisuus, osallisuus, moninaisuuden arvostus, yhteisöllisyys ja saavutettavuus. Nämä arvot on kirjattu nykyiseen koulutusta ohjaavaan lainsäädäntöön ja ohjauksen asiakirjoihin. Strategian tavoitteiden toteutuminen edellyttää näiden arvojen huomioimista päätöksenteossa ja toiminnan kehittämisessä.

Strategian tavoite

Opiskelijoiden kasvanut pahoinvointi ja lisääntynyt tuen tarve on tullut näkyväksi ja julkisen keskusteluun viimeistään koronan myötä. Pahoinvointi näkyy erityisesti tyttöjen psyykkisenä oireiluna ja uupumisena (ks. Kouluterveyskysely luku 2.3). Tämä haastaa oppilaitoksia järjestämään oikea-aikaista ja riittävää tukea. Toisen asteen tuen ja ohjauksen strategian tavoitteena on kehittää oppilaitosten toteuttamaa tukea ja ohjausta niin, että ne mahdollistavat opiskelijan kasvun kohti omaa potentiaaliaan ja tulevaisuuden suunnitelmien toteutumista.

Oppimisen tuki ja ohjaus ovat kaikkien opiskelijoiden oikeus ja oppilaitosten henkilöstön yhteinen velvollisuus. Oppijan lähtökohdat tulee huomioida henkilökohtaisten opiskelun tukea ja ohjausta koskevien suunnitelmien laadinnassa. Oppimisen tukea ja ohjausta toteutetaan valtakunnallisten hyvän ohjauksen laatuksiteereiden mukaisesti.

Opiskelijan palveluiden ja kohtelun yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tulee toteutua kaikissa Turun toisen asteen oppilaitoksissa. Tarvittaessa keinona käytetään positiivista erityiskohtelua tasoittamaan opiskelijan lähtötason vaikutusta opintojen etenemiseen. Tukemalla nuorten koulupolkuja edistetään kouluun kiinnittymistä ja ehkäistään syrjäytymistä.

Toisen asteen koulutuksen asiantuntijoita ovat opiskelijat ja oppilaitosten henkilökunta. Strategiatyön yhtenä tavoitteena on ollut antaa näille keskeisille toimijaryhmille mahdollisuus vaikuttaa ja tulla kuulluksi. Samalla pyrkimyksenä on tarjota selkeitä askelmerkkejä, joiden avulla Turun toisen asteen tuki- ja ohjauspalveluita voidaan kehittää kohti vuotta 2030. Luvussa kuusi esitettävät kehittämissuositukset ovat vahvasti arvosidonnaisia. Niillä tavoitellaan tasa-arvoista, yhdenvertaista, osallisuutta korostavaa, moninaisuuden arvostukseen ja yhteisöllisyyden tavoitteluun sitoutuvaa ja kaikille oppijoille saavutettavaa Maailman parasta koulupolkua.

2. Selvitystyön eteneminen

Tuen ja ohjauksen palveluiden nykytilaa ja kehittämistarpeita kartoitettiin toimintavuoden alussa toteutetulla Webropol-kyselyllä, joka lähetettiin lukioiden ja ammatti-instituutin opetus- ja ohjaushenkilöstölle sekä johdolle. Kyselyssä kiinnitettiin erityistä huomiota hyväksi koettuihin ja toisaalta toimimattomina pidettyihin tuen ja ohjauksen toimintamalleihin. Tavoitteena oli hyödyntää henkilöstön osaamista strategian laadinnassa. Kyselyyn vastasi 104 henkilöstön edustajaa lukioista ja 168 TAlsta eli noin kolmasosa henkilöstöstä.

Tuen ja ohjauksen teemoja on käsitelty johdon työpajoissa sekä kuultu opiskelijakunnan edustajia ja ammatillisia neuvottelukuntia osana strategian valmistelutyötä. Strategiassa esitettyihin kehittämissuhteisiin pyydettiin lisäksi kommentteja molempien koulutusmuotojen opiskelijoiden huoltajilta sekä Turun perusopetuksen, Turun Ammattikorkeakoulun, Turun yliopiston, Ammattiopisto Spesian ja OAJ:n paikallisyhdistysten edustajilta.

Työskentelyä on johtanut ohjausryhmä, johon kuuluivat kasvatus- ja opetusjohtaja Timo Jalonen, palvelualuejohtaja Hannu Immonen, palvelualuejohtaja Jussi Paavola, muutosjohtaja Anu Parantainen, rehtori Päivi Lehtinen, kehittämispäällikkö Jaana Kilpinen ja erityispalvelupäällikkö Marika Rae. Turun ammatti-instituutista strategian valmistelutyössä oli mukana eri ammattiryhmiä edustava koordinaatioryhmä. Strategian keskeisinä valmistelijoina toimivat lukion erityisopettaja Heli Ketovuori ja ammatti-instituutin lehtori Pirjo Peltonen. Valmistelusta vastasi keväällä 2023 Tain opintopalvelupäällikkö Riikka Koivunen ja syksyllä Tain rehtori Päivi Lehtinen.

2.1 Opetus- ja ohjaushenkilöstön kyselyiden päätulokset

Sekä lukioiden että TAI:n opetus- ja ohjaushenkilöstölle syksyllä 2023 suunnatun kyselyn keskeiset tulokset esitetään alla yhteisenä tiivistelmänä. Kysymykset ja keskeiset nostot vastauksista löytyvät liitteestä yksi.

Toisen asteen koulutuksessa opetushenkilöstö on sitoutunutta ja panostaa opiskelijoiden hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseen. Yleisimmin tuki toteutui keskusteluissa, jotka liittyivät opiskelijan opintojen etenemisen haasteisiin tai poissaoloihin. Opiskelijan tukea toteutetaan ensisijaisesti opinto-ohjaajan, ryhmäohjaajan/vastuunopettajan ja erityisopettajan yhteistyönä. Opiskelijan hyvinvointiin ja tukeen liittyvä yhteistyö koettiin toimivaksi. Lukiokoulutuksen vastaajat olivat tyytyväisempiä oppilaitoksen opiskelijoille tarjoamaan tukeen kuin ammatillisen koulutuksen vastaajat. Vastaajien mukaan toisen asteen henkilöstö ja johto tarvitsevat täydennyskoulutusta opiskelijoiden hyvinvoinnin ja tuen vahvistamisen malleista ja keinoista.

Tuen tarjoamista estää ajan ja resurssien puute. Vastaajien mukaan opettajien työmäärä on kasvanut, mikä heikentää heidän työssäjaksamistaan. Henkilöstö kokee, että heidän voimavaransa eivät riitä opiskelijoiden tukemiseen ja että he uupuvat työn laajennuttua opettajien osaamisalueiden ulkopuolelle. Henkilöstö toivoo johdon panostavan nykyistä enemmän henkilöstön hyvinvoinnin tukemiseen.

Yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten toimijoiden kanssa on toimivaa koko toisella asteella. Tiedonkulku koetaan kuitenkin ongelmallisena Varsinais-Suomen hyvinvointialue Varhan kanssa erityisesti Wilman käyttöoikeuksien muuttumisen myötä. Lisäksi ulkopuolisten toimijoiden (esim. Varha) resursseja pidetään riittämättöminä. Varhan työntekijöistä koululääkärin ja psykiatrisen sairaanhoitajan sekä ammatillisessa koulutuksessa myös opintopsykologin tavoitettavuudessa on parantamisen varaa. Ongelmaksi koettiin myös tiedonsaanti oman oppilaitoksen ulkopuolisilta toimijoilta esimerkiksi kouluasteelta toiselle siirtymisen nivelvaiheessa.

Opetushenkilöstö toivoi täydennyskoulutusta tuen toimivista käytännöistä, kuten opetuksen eriyttämisestä ja opiskelutaitojen ohjauksesta omassa oppiaineessa, sekä keinoista yksilöllisen tuen tarjoamiseen ja huolen puheeksi ottamiseen.

Lukiokoulutus

Lukiokoulutuksen henkilöstön mielestä tukea tarvitsevien opiskelijoiden määrä on viime vuosina kasvanut. Tämän takia on tärkeää, että lukioissa tarjottavaa tukea on kehitetty ja sitä tarjotaan opiskelijoille aiempaa enemmän. Jatkossa tuen toteuttamiseen on varattava riittävästi aikaa ja resursseja aineenopettajille, ryhmänohjaajille, erityisopetukseen, opinto-ohjaukseen ja Varhan työntekijöille. Tämä mahdollistaa ammattilaisten yhteistyön. Vaikka tuen kehittämistä pidettiin tärkeänä, vastaajat olivat huolissaan mahdollisesta byrokratian, kuten kirjaamisen, lisääntymisestä.

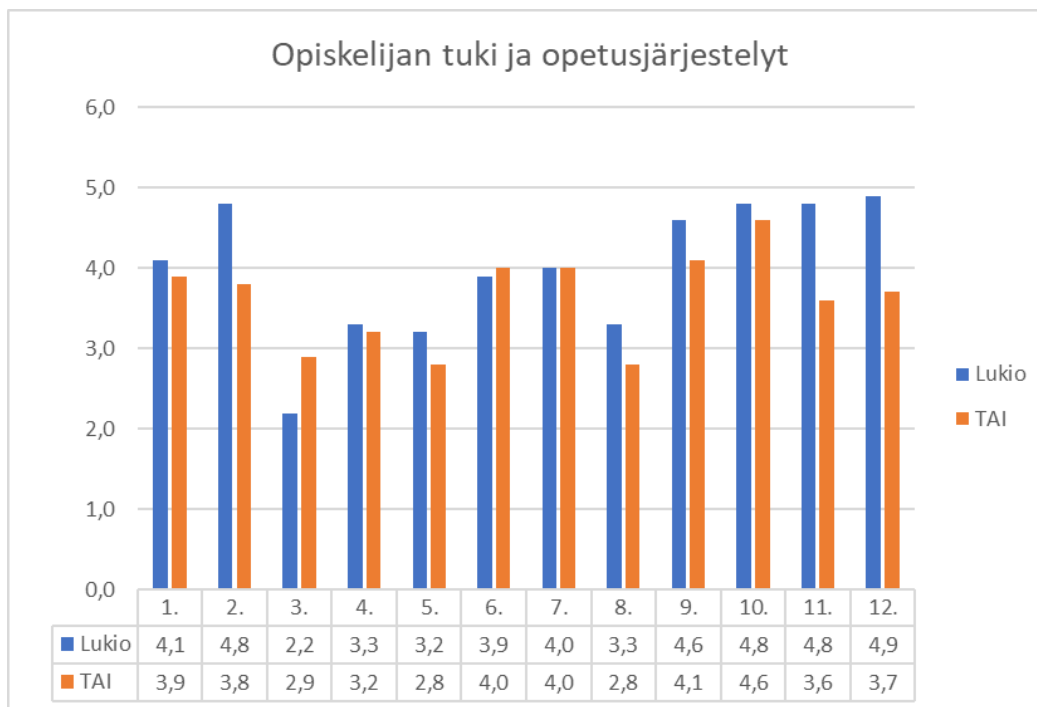
Tuen tarpeiden kasvamista haluttiin ennaltaehkäistä pienemmillä ja mahdollisuuksien mukaan nykyistä pysyvämmillä opetusryhmillä, jolloin opettajan on mahdollista tutustua opiskelijoihin nykyistä paremmin.

Useat vastaajat mainitsivat ongelmana aineenopettajien kuormittumisen ja työhyvinvoinnin heikentymisen. Aiempi koulutus ei antanut riittäviä valmiuksia tuen toteutukseen. Opiskelijoiden tuen ja hyvinvoinnin toteuttamista mahdollistavaa koulutusta tulisi tarjota henkilöstölle työaikana.

Turun ammatti-instituutti

TAIn henkilöstön vastauksissa korostuivat opiskelijoiden lisääntyneet yksilölliset tuen tarpeet. Tämän vuoksi tukea pidettiin tärkeänä ja sen riittävä resursointi ja toimintamallien jatkuva kehittäminen katsottiin tarpeelliseksi. Ammatillisessa koulutuksessa kaivataan erityisesti lisää erityisopetusta ja aikaa hoitaa vastuupettajan tehtäviä. Matalan kynnyksen tukipalvelut, jotka mahdollistavat reagoimisen nopeasti ja joustavasti opiskelijan tuen tarpeisiin, mainittiin vastauksissa toistuvasti. Lisäksi henkilöstö toivoi sekä selkeää tuen toteutuksen roolitusta ja ohjeistusta että monimuotoisesti työajalla toteutettavaa erityispedagogiikan täydennyskoulutusta. Tärkeänä pidettiin vastuupettajien työnkuvan selkeyttämistä ja riittävää resursointia. Osa vastaajista epäili, etteivät kaikki opiskelijat olleet tuen suhteen tasa-arvoisessa asemassa, vaan panostus tukeen vaihteli koulutusaloittain.

1. Koulupäivän nykyinen rytmitys tukee opiskelijoiden hyvinvointia ja oppimista
2. Koulupäivän alkamisaika on opiskelijoille sopiva
3. Opetusryhmien koko mahdollistaa opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden huomioimisen
4. Käytettävä oppimateriaali huomioi opiskelijoiden yksilölliset tarpeet
5. Oppilaitoksen käytettävissä olevat tilat tukevat opiskelijoiden hyvinvointia
6. Käytössä olevat arviointikäytänteet joustavat opiskelijoiden yksilöllisen tuen tarpeen mukaan
Opintojen etenemisen tahti joustaa riittävästi opiskelijan hyvinvoinnin ja oppimisen
7. näkökulmasta
8. Oppilaitoksellani on riittävät resurssit opiskelijoiden yksilölliseen tukemiseen
9. Opetushenkilöstö panostaa riittävästi opiskelijoiden hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseen
- 10
. Opetushenkilöstö on sitoutunut opiskelijoiden hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseen
- 11
. Oppilaitoksen johto panostaa riittävästi opiskelijoiden hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseen
- 12
. Oppilaitoksen johto on sitoutunut opiskelijoiden hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseen

2.2 Opiskelijakuulemisten päätulokset

Lukion ja ammatillisen koulutuksen opiskelijakuntia kuultiin lokakuussa 2023. Opiskelijoilta pyydettiin nimeämään nykyisin hyvin toimivia sekä kehittämistä vaativia tuen ja ohjauksen käytänteitä ja toimintatapoja.

Lukioiden opiskelijakuntien kuuleminen (liite 2)

Kuulemisiin osallistui 15 lukio-opiskelijaa, jotka edustivat neljän lukion opiskelijakunnan hallituksia. Tuloksia tarkasteltaessa on huomioitava, että vastaajat edustivat suhteellisen pientä ja valikoitua opiskelijajoukkoa, joka ei välttämättä tunne kaikkia lukioiden tuen ja ohjauksen muotoja. Esitettyjen kysymysten vastausvaihtoehdot olivat 1 täysin eri mieltä – 6 täysin samaa mieltä.

Opiskelijat toivoivat nykyistä enemmän paperisia oppimateriaaleja, tehokkaiden opiskelutaitojen opetusta ja vähemmän kiirettä, joka lisää opiskelun aiheuttamaa stressiä. Kokemus sähköisten oppimateriaalien laadukkuudesta ja toimivuudesta jakoi mielipiteitä. Itsenäiseen työskentelyyn tarkoitettujen tilojen riittävyys vaihteli lukioittain keskiarvon ollessa 3,7. Heikoimman (2) ja parhaan (5,3) lukion ero on suuri. Kaikissa lukioissa ei myöskään tilojen esteettömyys ollut toivotulla tasolla.

Opiskelijat olivat tyytyväisiä koulupäivän rytmitykseen, arviointiviikon käytänteisiin ja ruokailuun. Opettajien kanssa tehtävä yhteistyö ja sitoutuminen sekä panostus opiskelijoiden hyvinvointiin ja oppimiseen sai opiskelijoilta korkean arvion (5). Sen sijaan koettiin, että opettajilla oli liian vähän aikaa yksittäisten opiskelijoiden tukemiseen, ohjaamiseen ja yksilölliseen kohtaamiseen. Varhan henkilöstön kanssa tehtävää yhteistyötä pidettiin toimivana. Myös lukioiden johdon sitoutuminen ja panostus opiskelijoiden hyvinvointiin ja oppimiseen koettiin riittäväksi.

Ryhmäkeskustelussa positiivista palautetta saivat erilaiset tuen pajat, startti-, hyvinvointi- ja tukikurssit, mahdollisuus tukiopeukseen sekä painettujen oppimateriaalien käyttö tarvittaessa, laadukas TVT-tuki, ryhmänohjaus sekä yhteisöpedagogin, opinto-ohjaajan, erityisopettajan ja lukion johdon antama tuki. Kehitettävää opiskelijat löysivät liian suurista opetusryhmissä, painettujen oppimateriaalien saatavuudessa, opinto-ohjaajien ja erityisopettajien määrässä, opiskelijoiden työskentelytiloissa, digitaalisissa oppimisympäristöissä, arviointimenetelmien yhteneväisyydessä, esteettömyydessä ja opojen määrässä.

Lisäksi Varhan työntekijöiden tavoitettavuus oli heikentynyt sen jälkeen, kun heidän pääsyensä Wilmaan poistui.

TAIn opiskelijajyhdistyksen TAIKA ry:n hallituksen kuuleminen liittyen tuen ja ohjauksen strategiaan (liite 3)

Opiskelijat pitävät opettajia helposti lähestyttävänä ja kokevat saavansa heiltä apua pyydettyä. Opiskelijat toivovat kuitenkin opettajilta enemmän aikaa pysähtyä kohtaamaan opiskelijoita, keskustelemaan ja kysymään ”mitä sulle kuuluu?”.

Osa opiskelijoista voi huonosti. Opiskelijat tuntevat huolta myös toistensa jaksamisesta. He kaipaavat lisää tietoa tukipalveluista, esimerkiksi siitä, missä ne sijaitsevat ja milloin sinne voi mennä, millaisissa asioissa voi olla yhteydessä jne. Opiskelijat eivät tunnustaneet kovinkaan hyvin opiskeluhuollon henkilöstöä tai muita tukipalveluita. He toivovat matalalla kynnyksellä saatavaa keskusteluapua erilaisiin ongelmiin.

Tutortoiminta on aktiivista osassa koulutaloja ja tutorit toimivat uusien opiskelijoiden tukena tutustumisessa. Myös kavereiden tuki koettiin merkitykselliseksi.

Osa opiskelijoista käyttäytyy huonosti ja häiritsee toisten oppimista. Kiusaamista samoin kuin ilkivaltaa esiintyy jonkin verran. Opiskelijoiden suvaitsevaisuudessa koettiin olevan parantamisen varaa.

Opiskelijoiden sähkötukointi ja päihteiden myynti oppilaitoksissa herätti paljon keskustelua.

Taukotilat ovat viihtyisiä ja mukavia osassa koulutaloista. Toisinaan ne ovat kuitenkin turhan meluisia ja niissä esiintyy ilkivaltaa. Kaikkiin koulutaloihin toivottiin kahvilatoimintaa, joka mahdollistaisi välipalojen ostamisen koulupäivän aikana.

Opiskelijat toivovat enemmän yhteisöllisyyttä ja yhteistä tekemistä (opiskelijat yhdessä opettajien kanssa sekä yhteistyötä eri alojen kesken). Koulutalojen teemapäivien, hyvinvointiviikkojen yms. koetaan lisäävän yhteisöllisyyttä ja auttavan tutustumaan oppilaitoksen henkilökuntaan ja muihinkin kuin oman ryhmän opiskelijoihin.

2.3 Kouluterveyskysely

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteuttaa Kouluterveyskyselyn joka toinen vuosi peruskoulun, lukioden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoille. Lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa kyselyyn vastaavat ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijat. Ammatillisissa oppilaitoksissa kyselyyn osallistuvat ammatillista perustutkintoa opiskelevat alle 21-vuotiaat. Turun lukioissa opiskelijoiden vastausprosentti Kouluterveyskyselyyn oli 53 ja ammatillisessa koulutuksessa 21.

Strategiatyössä käytettiin Kouluterveyskyselyn 2023 tuloksia opiskelijoiden hyvinvointiin ja jaksamiseen liittyvien taustatietojen selvittämiseen. Tekijät, joihin oppilaitoksessa pystytään vaikuttamaan, tulee huomioida oppilaitoksen toiminnan kehittämisessä. Lukioden ja TAI:n opiskelijoiden hyvinvointia kuvaavia tuloksia tarkastellaan suhteessa valtakunnallisiin tuloksiin. Lisäksi tuloksia esitetään sukupuolittain.

2.3.1 Turun tulokset suhteessa valtakunnallisiin tuloksiin

Lukioissa ja TAI:ssa sekä tyttöjen että poikien huolestuttavimpana erona valtakunnallisiin tuloksiin nousevat erilaiset kouluruokailuun liittyvät tulokset. Päivittäinen koululounas on tärkeä yhdenvertaisuutta ja opiskelijoiden hyvinvointia sekä jaksamista tukeva tekijä. Alle puolet opiskelijoista piti koululounaan makua tai laatua hyvänä.

Opiskelijoilla on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Osa kyselyn kysymyksistä kohdistui oppilaitosten ulkopuoliseen ympäristöön. Lukion tytöistä 32 % oli kokenut seksuaalista häirintää julkisessa tilassa vuoden aikana. Vastaava valtakunnallinen tulos oli 28 %. Ammatillisessa koulutuksessa tytöistä 19 % oli kokenut fyysistä uhkaa, kun valtakunnallinen tulos oli 12 %. Poikien tuloksissa samanlaista eroa valtakunnallisiin tuloksiin ei ollut.

Tyttöjen tyytyväisyys elämäänsä tällä hetkellä on selkeästi alhaisempaa kuin poikien. Kuitenkin Turun lukioden tytöt ovat tyytyväisempiä kuin tytöt valtakunnassa keskimäärin. Erityisen huolestuttavaa on tyttöjen tilanne ammatillisessa koulutuksessa, jossa lähes joka toinen tyttö on tyytymätön omaan elämäänsä.

Myönteiset tulokset liittyivät lukiolaisten lisääntyneeseen unen määrään, kokemukseen oman mielialan kohentumisesta sekä terveydenhoitajalle pääsyn helpottumiseen. TAI:n opiskelijoiden tulokset osoittavat, että mielialaan liittyviin huoliin saadaan entistä enemmän tukea ystäviltä ja läheisiltä sekä koulun ulkopuolisista palveluista.

2.3.2 Turun toisen asteen opiskelijoita kuormittavat tekijät

Opintojen kuormitus ilmenee erityisesti tyttöjen tuloksissa. He kokevat eniten vakavaa uupumisasteista väsymistä koulutyössä (lukio 39 %, TAI 24 %). Lisäksi tyttöjen osuus korostui viimeisen 12 kuukauden aikana mielenterveydestään huolta kantaneissa (lukio 55 %, TAI 52 %), kun poikien huoli on selvästi vähäisempää (lukio 20 %, TAI 22 %). Tulokset ovat olleet samansuuntaisia jo vuosia, eikä tyttöjen jaksamisen ja mielenterveyden haasteiden negatiivista kehitystä ole saatu käännettyä. Lukiolaisista 66 % ja TAI:n opiskelijoista 77 % pitää koulunkäynnistä ja kaikista opiskelijoista noin 30 % kokee kouluinnostusta.

Tytöistä noin joka viides koki itsensä yksinäiseksi, pojista noin joka kymmenes. Tulosten mukaan lukioissa selvästi alle kymmenen prosenttia ja TAI:ssa lähes kaksikymmentä prosenttia koki kiusaamista opinnoissa. Vaikka luvut ovat suhteellisen pieniä, tulee yksinäisyyden torjuntaan ja kiusaamisen ennaltaehkäisyyn panostaa.

Toisen asteen opinnot rakentuvat perusopetuksessa hankittujen perustaitojen varaan. Kouluterveyskyselyn mukaan tytöt kokivat haasteita enemmän kuin pojat. Lukiossa tyttöjen haasteet liittyivät ensisijaisesti kokeisiin valmistautumiseen (39 %), laskemiseen ja läksyjen tekemiseen. Poikien haasteet liittyivät läksyjen tekemiseen (32 %), kokeisiin valmistautumiseen ja kirjoittamiseen.

TAI:n opiskelijoilla sukupuolten välinen ero perustaitojen haasteissa oli selvästi lukiota suurempi. Tyttöjen haasteet liittyivät vahvimmin kokeisiin valmistautumiseen (49 %), laskemiseen ja läksyjen tekemiseen. Pojilla haasteet ilmenivät kokeisiin valmistautumisessa (29 %), laskemisessa ja lukemisessa hieman vähemmän. Kokonaisuutena haasteita perustaidoissa kokevien opiskelijoiden määrä toisen asteen opiskelijoissa oli suuri.

Opiskelijoilta kysyttiin, kokevatko he riittämättömyyttä opiskelijoina. Tyttöjen riittämättömyyden kokemus (lukio 34 % ja TAI 22 %) on korkeampi kuin poikien (lukio 11 % ja TAI 10 %). Tulos on saman suuntainen edellä olevien perustaitojen hallintaa koskevien tulosten kanssa.

Turun toisen asteen opiskelijoista yli 40 % vastasi kokevansa vaikeuksia oppimistaidoissa. Lisäksi 23 % lukiolaisista ja 28 % TAI:n opiskelijoista vastasi kokevansa vaikeuksia opetuksen seuraamisessa. Riittävän hyvät oppimaan oppimisen taidot tukevat opiskelijoiden tavoitteiden saavuttamista ja vähentävät opinnoista johtuvaa kuormitusta. Opetushenkilöstön omaan aineeseen liittyvät oppimistaitojen opettamisen taidot tukevat opiskelijoiden päivittäistä suoriutumista opinnoissa. Uusia haasteita on tuonut sähköisten oppimateriaalien laajentunut käyttö. Opiskelussa käytettävien tietokoneiden ja ohjelmien käytön riittävään perehdytykseen ja jatkuvaan tukeen tulee panostaa ja henkilöstölle on tarjottava täydennyskoulutusta. Lisäksi on huomioitava ne opiskelijat, joilla on haasteita käyttää sähköisiä oppimateriaaleja. Heille tulee tarjota vaihtoehtona painettuja oppimateriaaleja. Yksikkökohtaisesti on huolehdittava yleisten oppimistaitojen opetuksesta joko muun opetuksen ohessa tai erillisillä opintojaksoilla.

Osallisuuden kokemus syntyy opiskelijoille kuulluksi, nähdyksi ja huomioituksi tulemisen kokemusten myötä. Lukioissa noin puolet opiskelijoista (48 % tytöistä ja 55 % pojista) koki olevansa tärkeä osa kouluyhteisöä. Vastaavat luvut luokkayhteisön jäsenyydestä puhuttaessa olivat hieman korkeammat (tyttöillä 51 % ja pojilla 61 %). Lukiossa yhteisöllisyyden kokemus ei juurikaan eroa kouluyhteisön ja luokkayhteisön välillä mahdollisesti siksi, että ryhmät vaihtuvat periodeittain. Ammatillisessa koulutuksessa tyttöjen kiinnittyminen omaan luokkayhteisöön on vahvempaa kuin kouluyhteisöön. TAI:n opiskelijoilla osallisuuden kokemus oli tyttöillä selvästi heikompaa kuin pojilla. Kouluyhteisössä tytöistä 36 % ja pojista 67 % ja luokkayhteisössä tytöistä 45 % ja pojista 67 % koki olevansa tärkeä osa yhteisöään.

Opiskelijoilla on oikeus yhdenvertaisiin ja opiskelupaikasta riippumattomiin tuki- ja ohjauspalveluihin. Opintojen arjessa opiskelijaa lähinnä työskentelevät ryhmänohjaajat/vastuuopettajat, eri alojen opettajat, opinto-ohjaajat ja erityisopettajat. Opiskelijat vastasivat saaneensa suhteellisen hyvin oppimisen ja koulunkäynnin tukea

pedagogiselta henkilöstöltä. Lukiossa opiskelevien tyytyväisyys saatuun tukeen vaihteli 83–91 % ja TAI:n opiskelijoilla 78 % - 88 % välillä.

Varhan tarjoamien opiskeluhuoltopalveluiden saatavuus vaihteli ammattiryhmittäin. Helpoimmaksi koettiin pääsy opintopsykologin luokse (lukio 58 %) ja terveydenhoitajan vastaanotolle (TAI 70 %). Haasteellisimmaksi koettiin pääsy koululääkärin vastaanotolle (lukio 54 % ja TAI 61 %). Lukioiden opiskelijakunnan palautteessa korostui palveluiden saatavuuden ja esteettömyyden merkitys. Mikäli palvelu on tarjolla omassa koulutalossa, madaltuu kynnyks palveluiden käyttöön merkittävästi. Henkilöstön kyselyn palautteen mukaan se lisäsi moniammatillista yhteistyötä ja helpotti erilaisten tukea koskevien tapaamisten järjestämistä ja opiskeluhuollon toiminnan kehittämistä.

2.4 Lausunnot

Turun toisen asteen tuen ja ohjauksen strategian tiivistelmä on ollut marraskuussa lausuntokierroksella Turun perusopetuksessa, Turun Ammattikorkeakoulussa, Turun yliopistossa ja Ammattiopisto Spesiassa. Turun ammatti-instituutin ammatillisia neuvottelukuntia kuultiin syys–lokakuussa (liite 5). Opiskelijoiden huoltajilta pyydettiin palautetta kehittämissuhteisiin marraskuun alussa (liite 4). Annettujen lausuntojen perusteella voidaan todeta, että Turun toisen asteen tuen ja opetuksen strategiaa pidetään tärkeänä ja kehitystyön tavoitteiden saavuttamisen varmistamiseksi toivotaan riittäviä resursseja.

Opiskelijoiden huoltajat

Sekä lukiolaisten että ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien huoltajat kokivat asian tärkeäksi ja pitivät suunniteltuja toimenpiteitä kattavina ja kannatettavina. Huoltajat kokivat kuitenkin huolta resurssien riittävydestä, henkilöstön osaamisesta (mm. nepsy-osaamisesta) ja työhönsä saamasta tuesta. Huoltajat nostivat esiin myös tuen tarpeessa oleville opiskelijoille tarjottavat pedagogiset ratkaisut ja kirjalliset materiaalit. Huoltajat toivovat oppilaitoksen suunnalta tiiviimpää yhteydenpitoa.

Turun perusopetus

Perusopetuksessa korostetaan tiedonkulkua, sitä miten esimerkiksi varmistetaan tiedonsiirto opiskelijan siirtyessä perusopetuksesta toiselle asteelle. Tuki- ja ohjauspalveluiden työtehtävien avaaminen, selkeyttäminen ja rajaaminen koettiin myös tärkeäksi.

Turun ammattikorkeakoulu

Turun ammattikorkeakoulussa toivotaan ohjausyhteistyön tiivistämistä Turun korkeakoulujen kanssa, jotta varmistetaan toiselta asteelta valmistuvien opiskelijoiden sujuva siirtymä korkeakoulukoulutuksiin. Ohjausyhteistyötä on tarpeen tiivistää myös maahanmuuttajien korkeakoulukoulutukseen siirtymisen tueksi. Tavoitteena Turun seudulla pitäisi lähivuosien aikana olla seudun aseman nostaminen valtakunnallisella tasolla, mikä tarkoittaa tutkimus- ja kehittämismenojen kasvattamista, väestön koulutustason nostoa, korkeaa työllisyyden tasoa ja asukasluvun kasvua.

Turun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta

Kokonaisuudessaan strategiassa esitetyt keskeiset kehittämiskohteet tukevat asetettuja tavoitteita ja ovat linjassa strategian taustalla olevien arvojen kanssa. Oppivelvollisuusiän laajentuminen on aiheuttanut muutoksia opiskelijaprofiilissa, jolloin tuen ja ohjauksen tarpeet ovat moninaistuneet. Huomiota tulee kiinnittää siihen, etteivät opinnot keskeydy, kun opiskelija täyttää 18 vuotta. Rajalliset resurssit vaativat toimintojen priorisointia – on esimerkiksi varmistettava resurssit riittävään lähiopetukseen.

Tiedonsiirrot perusopetuksen ja toisen asteen välillä nähdään tärkeänä. Siirtymät eri kouluasteelta toiselle sekä työelämään vaativat tukea. Tukemalla opiskeluvaihtelun kehittämistä nostetaan koulutustasoa ja ehkäistään eriarvoistumista. Nuorisopalvelun ja kolmannen sektorin yhteistyön tiivistäminen on kannatettavaa.

Moniammatillista yhteistyötä vahvistamalla edistetään opiskelijoiden mukaan kuulumista ja opintoihin kiinnittymistä. On kannatettavaa kehittää oppimisen tukea yhteistyössä Spesian. Pohdittavaksi tulisiko kehittää lukiolaisten ammatillisen

koulutuksen väylää ja mahdollistamaan ammatillinen koulutus jo lukion aikana – lukion kaksoistutkinto.

Ammattiopisto Spesia

Spesian lausunnossa pidettiin strategian tahtotilaa kannatettavana ja alueellisen yhteistyön syventämistä tärkeänä. Myös alueellisen oppivelvollisuuden valvontaan liittyvä opiskelijapaikan osoittamisen toteutus vaatii kehittämistä.

Turun opettajien ammattiyhdistys ry TOAY ja Turun seudun ammatilliset opettajat ry TuSAO

Ammattiyhdistykset korostavat riittävien resurssien varmistamista strategian mukaiseen työhön. Osaava, hyvinvoiva henkilöstö ja lähijohtajat, työyhteisön kehittäminen sekä opetushenkilöstön kouluttaminen ovat tärkeässä roolissa tavoitteiden toteuttamisessa. Opettajien ja muun henkilöstön toimenkuvia tulee selkeyttää, jotta jokainen tuntee oman vastualueensa eikä päällekkäisyyksiä synny. Moniammatillinen yhteistyö ja opiskeluhuollon palveluiden riittävyys tulee varmistaa. Ryhmäkokoihin tulee kiinnittää huomiota ja varmistaa henkilöstömitoituksella myös erityisopettajien ja opinto-ohjaajien riittävä määrä. Kehittämisen tavoitteita tulee konkretisoida työn edetessä, huolehtia etenemisen seurannasta, tulosten arvioinnista ja kehittämistyön riittävästä resurssoinnista.

Turun ammatti-instituutin ammatilliset neuvottelukunnat

Neuvottelukuntien kommentoissa nousi esiin opiskelijoiden heterogeenisuus: osa opiskelijoista on motivoituneita ja vastuullisia, osa ei osoita lainkaan kiinnostusta opiskelemaansa alaa kohtaan. Opiskelijoiden käytöstavoissa on puutteita, sosiaaliset taidot ovat heikkoja, vietetään paljon aikaa puhelimitse ja nukutaan liian vähän. Jaksamisessa on haasteita.

Työelämäjaksoa ohjaavan opettajan ja työpaikan välistä yhteistyötä toivotaan tiivistettävän. Työpaikoilla toivotaan opettajan aktiivisempaa roolia ja yhteydenpitoa.

Opiskelijoille on tärkeää viestiä, että koulutus sopimuksella tehtävä työ on vastuullista työtä ja korostaa vastuunoton ja sitoutumisen merkitystä.

Nuorille annettava tuki ja ohjaus tulevaisuuden suunnittelussa koettiin tärkeäksi.

3. Toimintaympäristö

Turun toisen asteen oppilaitokset ovat vetovoimaisia. Opiskelijoista noin 40 prosenttia tulee muista kunnista kuin Turusta. Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien opiskelijoiden määrä on kasvava. Tällä hetkellä Turun päivälukioiden opiskelijoista noin viisi prosenttia ja Turun ammatti-instituutin opiskelijoista noin 26 prosenttia puhuu äidinkielenään jotakin muuta kieltä kuin suomea tai ruotsia. On myös tärkeä huomioida, että ammatillisen koulutuksen opiskelijoista runsas puolet on aikuisia. Turun iltalukion opiskelijoista noin kymmenen prosenttia puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia.

Turun lukiot ja Turun ammatti-instituutti kuuluvat Turun kasvatuksen ja opetuksen palvelukokonaisuuteen muodostaen omat palvelualueensa. Viime vuosina on tehty useita uudistuksia niin lukiokoulutukseen kuin ammatilliseen koulutukseen. Molempien toimintaan on erityisesti vaikuttanut vuonna 2021 voimaan tullut oppivelvollisuuden laajentuminen.

Lukiokoulutus

Turun kaupunki järjestää lukio-opetusta viidessä suomenkielisessä ja yhdessä ruotsinkielisessä päivälukiassa sekä Turun iltalukiassa. Lukuvuonna 2023–2024 opiskelijoita päivälukioissa on yhteensä 3696 ja iltalukiassa 232. Iltalukion toiminta perustuu Aikuislukiolain säädöksiin. Opiskelijoita on yhteensä 3928. Tämän lisäksi Turun iltalukiassa opiskelee 18 opiskelijaa Tutkintoon valmistavissa opinnoissa (TUVA). Osalla suomenkielisistä päivälukioista on vastuullaan erityinen koulutustehtävä, joka liittyy esimerkiksi matematiikkaan ja luonnontieteisiin tai musiikkiin.

Päivälukioissa äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia puhuvia opiskelijoita on 181, joista suomea toisena kielenä (S2) opiskelevia on noin 100. Lukiossa S2-oppimäärä on äidinkieleen rinnastettava pakollinen kirjoitettava aine. Lukuvuodesta 2023 alkaen S2-opetusta toteutetaan Turun iltalukion lisäksi yhdessä päivälukiossa. Pidentetty, eli yli kolmen vuoden, opintosuunnitelma on lähes 300 (n. 8 %) lukio-opiskelijalla. Ylioppilaskirjoitusten yksilöllisiin tuen tarpeisiin perustuvat erityisjärjestelyt on myönnetty 243 opiskelijalle. Lukioissa toteutetaan noin 30 erilaista opiskelijan hyvinvointia, opiskelutaitoja ja opintoja tukevaa opintojaksoa tai tukipajaa, kuten "Vapaaksi jännittämisestä", "Hyvinvoiva lukio" ja "Matematiikan tukipaja".

Päivälukioissa työskentelee 231 aineenopettajaa mukaan lukien 14,5 opinto-ohjaajaa ja kahdeksan erityisopettajaa pääasiassa vuosityöajassa sekä 11 rehtoria. Osa opinto-ohjaajista ja erityisopettajista on palkattu ns. koronarahalla, jonka käyttö päättyy keväällä 2024. Tämä tarkoittaa, ettei runsaasti tuki- ja ohjauspalveluita käyttävässä Tutkintoon valmentavassa koulutuksessa ole tämän jälkeen erityisopettajaa. Hyvinvointialue Varhan kautta lukioissa työskentelee opintopsykologeja, psykiatrisia sairaanhoitajia ja lukiokuraattoreita. Opiskelijaterveydenhuolto jakautuu oppilaitoksissa toteutettavaan terveydenhoitajan palveluihin ja Hämeenkadun keskitettyyn opiskeluterveydenhoitoon, joka tarjoaa koululääkäreiden palvelut.

Taulukko 1. Lukiokoulutuksen opiskelijat, opinto-ohjaajat ja erityisopettajat

	Opiskelijat 20.9.2023	opinto-ohjaajat	erityisopettajat
Katedralskolan i Åbo	339	1	1
Kerttulin lukio	633	3	2
Luostarivuoren lyseon lukio	808	3	2
Puolalanmäen lukio	501	2	1
Turun iltalukio	232	1,5	1* + 0,1 = 1,1 TUVVA-koulutus
Turun klassillinen lukio	714	2 + 1* = 3	0,9
Turun Suomalaisen Yhteiskoulun lukio	701	2,5	1
	3928	16	9
Tilastopäivämäärä	20.9.2023	9.11.2023	9.11.2023

*) koronarahoitus päättyy keväällä 2024

Ammatillinen koulutus

Turun ammatti-instituutin henkilöstömäärä henkilötyövuosina oli 550 (2022). Opiskelijoiden määrä vaihtelee toimintakauden aikana, opiskelijavirtauman kokonaismäärän ollessa noin 10 000 vuodessa ja päivittäisen opiskelijamäärän noin 6 000, joista noin puolet on ei-oppivelvollisia. Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenä puhuvia opiskelijoita on noin 26 %, ja määrä on kasvava. Vuosittain TALssa opiskelee noin 900 opiskelijaa, jolle on tehty erityisen tuen päätös. Etenkin vieraskielisten opiskelijoiden suomen kielen taitotaso ja aiemman koulupolun pituus vaihtelevat runsaasti.

Taulukko 2. Turun ammatti-instituutin opiskelijat, opinto-ohjaajat ja erityisopettajat

	Opiskelijat 9.11.2023	opinto-ohjaajat	erityisopettajat henkilötyövuosina, arvio syyskuu 2023
Aninkainen	705	3,1	1,5
Juhannuskukkula	943	3	1,3
Lemminkäisenkatu	533	1,9	1,9
Peltola	890	3,5	2
Kuormakatu	329	1,5	1
Liiketalous, Ruiskadun kampus	820	2,5	0,6
Sosiaali- ja terveysala, Ruiskadun kampus	1315	4	1,7
Ohjaus- ja hakupalvelu		1	
	5535	20,5	10

TALn opiskelijoista noin 1300 tulee vuosittain suoraan peruskoulusta yhteisvalinnan kautta opiskelemaan ammatillisia opintoja. Lisäksi opiskelijoita tulee pääasiassa jatkuvan haun kautta sekä oppisopimuksella ja vähäisemmissä määrin työvoimakoulutuksen tai vankilaopetuksen kautta. Amatillisten tutkintojen (perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkinnot) lisäksi TALssa voi opiskella tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta (TUVA), opiskeluvaihtoa tukevaa koulutusta (OPVA) osana tutkintokoulutusta sekä maahanmuuttajille tarjottavaa aikuisten perusopetusta. Vaikka usein toisen asteen opiskelijat mielletään nuoriksi, todellisuudessa TALssa

opiskelijoiden ikähaarukka on 15–60 vuoden välillä. Opiskelijoiden keski-ikä on tällä hetkellä 23 vuotta. Opiskelijoiden keski-ikä vaihtelee huomattavasti koulutusaloittain.

3.1 Koulutusta koskevat lait ja säädökset

Oppivelvollisuuden laajentaminen vuonna 2021 on viime vuosien merkittävin toisen asteen koulutuksen toteutukseen vaikuttanut lakimuutos. Sen myötä kaikki Suomessa vakinaisesti asuvat alle 18-vuotiaat ovat oppivelvollisia, eli heillä on velvollisuus hakeutua opiskelemaan toisen asteen tai nivelvaiheen opintoihin. Tavoitteena on, että kaikki peruskoulun päättäneet nuoret suorittavat toisen asteen tutkinnon joko lukiossa tai ammatillisessa koulutuksessa. Oppivelvollisuuden laajentumisen myötä koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu ulottuu uuteen opiskelijaryhmään. Opintojen maksuttomuus tarkoittaa, että opetuksessa tarvittavat oppikirjat ja muut materiaalit, työasut, -välineet ja -aineet ovat opiskelijalle ilmaisia (Opetus- ja kulttuuriministeriö). Koulutuksen järjestäjä voi kuitenkin periä kohtuullisia maksuja opintoja täydentävästä vapaaehtoisesta toiminnasta. Kustannussyistä käytetään usein sähköisiä oppimateriaaleja. (Oppivelvollisuuslaki 1214/2020)

3.1.1 Lukiokoulutusta ja ylioppilastutkintoa koskevat lait ja säädökset

Lukiokoulutus tarjoaa yleissivistävää toisen asteen koulutusta, jonka päätteeksi opiskelija suorittaa ylioppilaskokeen (Lukiolaki 10.8.2018/714). Sen myötä opiskelija saa jatko-opintokelpoisuuden korkea-asteelle. Lukiokoulutukseen on kohdistunut viime vuosina useita lainsäädännöllisiä ja normiohjaukseen liittyviä muutoksia, jotka ovat korostaneet tuen ja ohjauksen merkitystä osana lukiokoulutusta. Seuraavassa tapahtuneita muutoksia tarkastellaan tuen ja ohjauksen näkökulmasta.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki astui voimaan 2013. Se ohjaa lukiossa toteutettavaa yhteisöllistä ja yksilöllistä opiskelijahuoltoa. Tavoitteena on edistää ja ylläpitää opiskelijan psyykkistä ja fyysistä terveyttä, oppimista ja hyvinvointia sekä niitä tukevaa toimintaa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.)

Lukiolaki uudistui vuonna 2018 (10.8.2018/714). Siihen kirjattiin ensimmäistä kertaa opiskelijan oikeus erityisopettajan antamaan erityisopetukseen ja opinto-ohjaajan

tarjoamaan jälkiohjaukseen. Oppimisen tukea käsittelevien määräysten mukaan lukio-opiskelijan yksilöllisiä tuen tarpeita tulee arvioida opintojen alussa ja säännöllisesti opintojen aikana. Opiskelijalla on oikeus saada erityisopetusta ja muuta oppimisen tukea omien yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Tuki toteutetaan opetushenkilöstön yhteistyönä. Tuen perusteluina voivat olla esimerkiksi oppimisvaikeudet, kielelliset erityisvaikeudet tai muut opinnoissa suoriutumista haastavat vaikeudet. Lain kirjausten mukaisesti opiskelija on oikeus säännölliseen, henkilökohtaiseen sekä lukio-opintoihin että jatko-opintoihin liittyvään ohjaukseen. Uutena toimintamallina lakiin kirjattiin opiskelijan oikeus jatko-ohjaukseen. Sitä tarjotaan oppilaitoksesta pois siirtyneelle opiskelijalle valmistumista seuraavan lukuvuoden ajan. Lisäksi lukio-opintoja voidaan järjestää osin poikkeavasti, mikäli oppimäärän suorittaminen on opiskelijan terveydentilan tai vamman takia tai aiemmat opinnot huomioiden kohtuutonta. (Lukiolaki 714/2018.) Avustajan ja apuvälineiden käytöstä säädetään Kelan vammaispalvelulaissa.

Laki ylioppilastutkinnosta muuttui vuonna 2019 (502/2019). Ylioppilastutkintolautakunnan erilliset lakia tarkentavat ohjeistukset käsittelevät mm. ylioppilastutkintojen erityisjärjestelyitä eli koesuoritusta heikentävän syyn huomioon ottamista ylioppilastutkinnossa sekä erityisjärjestelyiden hakemista ja toteutusta. Ylioppilastutkinnon kokeisiin voidaan hakea erityisjärjestelyjä Ylioppilastutkintolautakunnalta kokelaan sairauden, vamman, lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeuden, vieraskielisyyden tai muun niihin rinnastettavan syyn, kuten vaikean elämäntilanteen vuoksi. Erityisjärjestelyiden tavoitteena on luoda kokelaalle kohtuulliset ja yhdenvertaiset mahdollisuudet ylioppilaskirjoitusten suorittamiseen. Mikäli erityisjärjestelyiden ei katsota turvaavan kokelaan yhdenvertaisia mahdollisuuksia, voi Ylioppilastutkintolautakunta poikkeustilanteessa ottaa tilanteen huomioon arvioinnissa. (Laki ylioppilastutkinnosta 502/2019; Ylioppilastutkintolautakunta.)

Lakimuutosten rinnalla toteutettiin vuonna 2017 lukiouudistus, joka korosti mm. yksilöllisiä oppimispolkuja sekä ohjauksen ja tuen roolia. Lisäksi vuosina 2019–2021 toteutettu laaja opetussuunnitelmauudistus (Lukion opetussuunnitelman perusteet 2021) ohjasi lukiossa annettavan opetuksen kehittämistä aiempaa paremmin opiskelijoiden hyvinvointia, oppimista ja yksilöllisiä tuen tarpeita tunnistavaksi ja

tukevaksi. Välineenä on aiempaa kattavampi ja pitkäkestoisempi opinto-ohjauksen toteutus ja opiskelijan tuki.

3.1.2 Ammatillista koulutusta koskevat lait ja säädökset

Ammatillisen koulutuksen uudistaminen toteutettiin vuoden 2018 alusta (Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531). Reformin myötä ammatillisessa koulutuksessa korostuvat osaaminen, asiakaslähtöisyys ja elinikäinen oppiminen. Koulutuksen perustana on opiskelijoiden ja työelämän tarpeet.

Opiskelijan yksilölliset osaamistarpeet tulee huomioida ja hänelle laatia henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS), johon kirjataan, minkälaista opetusta, ohjausta ja tukea opiskelija tarvitsee (Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531 44 §). Osaamista opiskelija hankkii erilaisissa oppimisympäristöissä ja osoittaa ammattitaitonsa näyttämällä sen työpaikalla käytännön työtilanteissa. Ammatillisen tutkinnon osan arvioinnin toteuttavat ja päättävät yhdessä opettaja ja työelämän edustaja (Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531 54 §). Koulutuksen järjestäjän tehtävänä on myös tunnistaa ja tunnustaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen, joka vastaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden ammattitaitovaatimuksia tai osaamistavoitteita (Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531 47 §).

Laissa säädetään opiskelijan oikeudesta opetukseen, ohjaukseen ja erityiseen tukeen (Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531 61 § ja 64 §). Opiskelijalla on oikeus saada sellaista opetusta ja ohjausta, jotka mahdollistavat tutkinnon perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten ja osaamistavoitteiden saavuttamisen sekä tukevat opiskelijoiden kehitystä.

Opiskelijalla on oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi oikeus erityiseen tukeen, jolla tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä. Erityisen tuen antamisen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisen ammattitaidon ja osaamisen. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531 64 §)

Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus on perusopetuksen jälkeen toteutettavaa ohjaavaa ja valmentavaa koulutusta, joka antaa opiskelijalle valmiuksia hakeutua lukiokoulutukseen tai ammatilliseen tutkintokoulutukseen. (Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta 1215/2020)

Ammatillisen koulutuksen reformi oli suuri koulutuslainsäädännön uudistus, jonka tavoitteena oli uudistaa ammatillisen koulutuksen toimintakulttuuria kokonaisvaltaisesti ja pysyvästi (OKM). Oppivelvollisuuden laajentuminen (Oppivelvollisuuslaki 1214/2020 2 §) ja toisen asteen opintojen tuleminen maksuttomaksi (Oppivelvollisuuslaki 1214/2020 16 §) laajennetun oppivelvollisuuden piiriin kuuluville nuorille vuonna 2021 olivat myös merkittäviä ammatillisen koulutuksen toimintaan vaikuttaneita muutoksia.

3.1.3 Sora-lainsäädäntö ammatillisessa koulutuksessa

Ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017) säädetään opiskelijaksi ottamisen edellytyksiä (38 §), opiskelijan velvollisuudesta antaa pyynnöstä rikosrekisteriote (82 §), huumausainetestauksesta (84 §) sekä kurinpitoon liittyvistä toimenpiteistä (85 §). Nämä säädökset koskevat kaikkia aloja. SORA-lainsäädäntö (ratkaisuja opiskeluun soveltumattomuuteen) on säädetty työelämän ja opiskeluympäristön turvallisuuden parantamiseksi, ja se koskee tiettyjen tutkintojen osalta opiskeluun hakeutumista sekä opiskeluoikeuden peruuttamista ja palauttamista.

SORA-säädökset koskevat tutkintoja, joissa koulutukseen ja ammatissa toimimiseen sisältyy alaikäisten turvallisuutta, potilasturvallisuutta tai liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Turun ammatti-instituutissa tällaisia perustutkintokoulutuksia ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan perustutkinto (lähihoitaja), lääkealan perustutkinto (lääketeknikko), välinehuoltoalan perustutkinto (välinehuoltaja), rakennusalan perustutkinto (maarakennuskoneenkuljettajan osaamisala), turvallisuusalan perustutkinto (turvallisuusvalvoja) ja logistiikan perustutkinto (kuljetuspalvelujen osaamisala).

Turun ammatti-instituutti voi esimerkiksi määritellä SORA-lainsäädännön puitteissa toimintakykyyn tai terveydentilaan liittyviä edellytyksiä opiskelijaksi ottamiseen tai

opiskeluoikeuden peruuttamiseen em. perustutkinnoissa (mutta myös SORA-lainsäädännön alaisissa ammatti- tai erikoisammattitutkinnoissa) Valtioneuvoston asetusten 138/2018 §20 ja 744/2018 mukaisesti. Mikäli koulutukseen liittyvät tehtävät edellyttävät työskentelyä alaikäisten parissa, koulutuksen järjestäjä selvittää, ettei opiskelijalla ole SORA-lainsäädännössä määrättyä rikostaustaa. Opiskelijoiden on esitettävä sitä varten rikosrekisteriote. (Turun ammatti-instituutti. Laatukäsikirja; Oikeusrekisterikeskus 2020. Rikostaustaote lasten kanssa toimimiseen, SORA-toimielimen menettelytapaohje).

Opiskeluoikeuden peruuttaminen ja palauttaminen

Turun ammatti-instituutissa kurinpitosuunnitelma perustuu Opetushallituksen määräykseen kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista (OPH-1106-2022) sekä lakiin ammatillisesta koulutuksesta (531/2017). Kurinpitosuunnitelman tavoitteena on turvata työrauha ja sisäinen järjestys, opiskelun esteetön sujuminen sekä oppilaitosyhteisön ja koulumatkojen turvallisuus Turun ammatti-instituutissa. Kurinpitosuunnitelman avulla pyritään varmistamaan koulutuksen järjestäjien yhdenmukaiset toimintaperiaatteet ja oikeudenmukaiset kurinpitokeinot Turun ammatti-instituutissa. Tavoitteena on myös sitouttaa eri osapuolet sovittuihin Opetushallituksen ohjeistamiin menettelytapoihin. (Turun ammatti-instituutti. Kurinpitosuunnitelma)

Turun ammatti-instituutissa on lakisääteinen SORA-toimielin, jonka jäseninä ovat koulutuksen järjestäjän edustaja, opiskelijahuollon edustaja ja työelämän edustaja. Tilanteissa, joissa opiskelijan opinto-oikeutta rajataan, Turun ammatti-instituutissa päätöksen opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta, määräaikaisesta erottamisesta sekä opiskelusta pidättämisestä tekee Turun ammatti-instituutin SORA-toimielin. Päätöksiin voi hakea muutosta Opiskelijoiden oikeusturvalautakunnalta. Valituskelpoisista päätöksistä annetaan valitusohje. (Opetushallitus 2023. SORA-ratkaisuja soveltumattomuuteen; Turun ammatti-instituutti. Opiskeluhuollon ohjeet)

3.2 Ammattiryhmien roolit opiskelijan tuessa ja ohjauksessa

Tuki ja ohjaus ovat toisen asteen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua työtä, jossa jokaisella ammattiryhmällä on oma roolinsa. Opiskelija on tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa sekä ohjauksessa aktiivinen ja osallistuva toimija. Häntä tuetaan ja harjaannutetaan omien valintojen suunnittelussa ja tekemisessä sekä toiminnan ja valintojen vastuullisuudessa. Opintojen sujumista seurataan ja opiskelijoiden opintojen etenemistä tuetaan yhteistyössä huoltajien ja opiskeluhuoltohenkilöstön sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden kanssa.

3.2.1 Lukiokoulutus

Rehtori ja apulaisrehtori

Lukion rehtorin ja apulaisrehtorin tehtävät jakautuvat heille lukiokohtaisesti tehdyn suunnitelman mukaisesti ja voivat tämän vuoksi vaihdella oppilaitoskohtaisesti.

- käsittelevät ja lähettävät Ylioppilastutkintolautakunnan erityisjärjestelyiden hakemuksia sekä vastaavat opiskelijahallinnollisista päätöksistä
- suunnittelevat, organisoivat ja kehittävät sekä tarvittaessa osallistuvat opetussuunnitelman mukaisesti opetus- ja kasvatustoimintaa mukaan lukien yksilölliseen ja yhteisölliseen opiskeluhuoltoon
- vastaavat osaltaan koulun opiskelijoiden hyvinvoinnista.

Ryhmänohjaaja

- toimii oman ryhmänsä lähiohjaajana
- osallistuu ryhmänsä opiskelijoiden ennaltaehkäisevien toimenpiteiden ja varhaisen puuttumisen toteuttamiseen
- toimii linkkinä opiskelijoidensa ja kotiväen sekä lukioyhteisön välillä
- luo kannustavaa oppimisympäristöä, synnyttää luottamusta ja edistävää lukiolaisen hyvinvointia
- perehdyttää opiskelijansa lukioyhteisön jäseniksi ja keskusteleo opiskelijoidensa kanssa henkilökohtaisesti sekä pitää säännöllisesti ryhmänohjauksia

- osallistuu ohjausryhmäänsä ryhmäyttämiseen lukio-opintojen alussa ja tukee ryhmänsä yhteisöllisyyttä opintojen aikana
- seuraa oman ryhmänsä opiskelijoiden opintojen etenemistä ja opintokertymiä sekä poissaoloja
- ottaa tarvittaessa yhteyttä opiskelijaan sekä huoltajaan ja ohjaa opiskelijan oikean tuen piiriin
- saa työhön tukea opinto-ohjaajilta, erityisopettajalta, rehtoreilta, terveydenhoitajalta, lukiokuraattorilta, opintopsykologilta sekä muilta lukioyhteisön jäseniltä.

Aineenopettaja

- antaa oman oppiaineensa opetussuunnitelman mukaista opetusta ja ohjausta
- tukee opiskelijan oppimaan oppimisen taitoja oman oppiaineensa näkökulmasta ja suunnittelee ja arvioi opetustaan
- seuraa ja arvioi monipuolisesti opiskelijan opintojen edistymistä ja tunnistaa opiskelijan tarvitseman ohjauksen ja tuen tarpeen sekä osallistuu opiskelijan yksilöllisten tukitoimien ja opiskelujärjestelyiden suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin lukio-opintojen ajan yhteistyössä opiskelijan, huoltajien ja tarvittaessa muun henkilöstön kanssa
- tekee moniammatillista yhteistyötä oppilaitoksen sidosryhmien kanssa
- antaa tarvittaessa tukiovetusta ja eriyttää oppiaineensa opetusta.

Opinto-ohjaaja

- kantaa päävastuun oppilaitoksen ohjauksen suunnittelusta, kehittämisestä ja arvioinnista rehtorin hyväksymällä tavalla
- opettaa lukion pakolliset ja paikalliset opinto-ohjauksen opintojaksot
- ohjaa opiskelijoita kaikissa lukio-opiskeluun liittyvissä asioissa, keskeisimpinä henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, ylioppilaskirjoitus suunnitelman ja jatko-opintosuunnitelman laatiminen
- antaa ohjausta yksilö-, pienryhmä- ja ryhmäohjauksena
- tekee yhteistyötä opiskelijan, huoltajan, aineenopetuksen, oppilaitoksen johdon ja lukion opiskeluhuoltohenkilöstön kanssa
- vastaa opinto-ohjausta koskevasta yhteistyöstä muiden oppilaitosten kanssa.

Erityisopettaja

- toteuttaa opetussuunnitelman tavoitteiden mukaisesti erityisopetusta, eli antaa oppimiseen ja oppimisen taitoihin liittyvää tukea ja opetusta
- arvioi opintojen etenemistä ja tunnistaa tuen tarpeita sekä osallistuu yksilöllisten tukitoimien suunnitteluun, toteuttamiseen ja seurantaan sekä kirjaa tuen suunnitelman opiskelijan opiskelusuunnitelmaan
- vastaa ylioppilaskirjoitusten erityisjärjestelyiden edellyttämistä lukiseuloista, -testeistä ja -lausunnoista sekä lukivaikeuteen perustuvasta hakuprosessista ja hoitaa erityisjärjestelyiden suunnittelun, ohjauksen ja seurannan lukioaikana ja ylioppilastutkinnon kokeissa
- koordinoi tukitoimia yhdessä opinto-ohjauksen ja aineenopetuksen kanssa
- tukee aineenopetusta ja tekee yhteistyötä opiskelijan, huoltajan, oppilaitoksen johdon ja opiskeluhuoltohenkilöstön sekä sidosryhmien kanssa.

3.2.2 Ammatillinen koulutus

Koulutuspäällikkö

- vastaa koulutusyksikkönsä toiminnasta ja johtaa yksikkönsä käytännön opetustoimintaa
- on opettajien lähiesimies, ottaa opiskelijat, päättää opiskelun keskeyttämisestä ja eronneeksi katsomisesta sekä päättää varoitusten antamisesta.

Tiimivastaava

- hoitaa opiskelun ja opetuksen arkeen liittyviä käytännön asioita ja järjestelyjä
- osallistuu alansa toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen ja hoitaa opettajien lyhytaikaiset sijaisjärjestelyt
- kerää opiskelijoilta palautetta opiskelun toimivuudesta.

Vastuupettaja

- huolehtii oman ryhmänsä opiskelijoiden perehdyttämisestä oppilaitokseen ja tutkinnon perusteisiin ja opintoihin

- on mukana opiskelijoiden ryhmäytymisessä opintojen alkuvaiheessa ja tukemassa ryhmän toimintaa ja yhteisöllisyyttä koko opintojen ajan
- aloittaa jokaisen opiskelijan kanssa opintojen alussa henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen ja urasuunnittelun (HOKS-keskustelu)
- seuraa oman ryhmänsä opiskelijoiden opintojen etenemistä ja opintokertymiä sekä poissaoloja
- ottaa yhteyttä opiskelijaan ja tarvittaessa myös huoltajaan sekä ohjaa opiskelijan oikean tuen piiriin
- toimii yhteistyössä huoltajien, koulutuspäällikön, tiiminvastaavan, opinto-ohjaajan, erityisopettajan, kuraattorin ja muun opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa
- kannustaa, tukee ja auttaa jokaisen opiskelijan henkilökohtaista kasvua ammatillisuuteen
- Vastuopettajalla on tärkeä rooli ennaltaehkäisevien toimenpiteiden ja varhaisen puuttumisen toteutumisessa.

Ammatillinen opettaja ja yhteisten aineiden opettaja

- vastaa osaltaan omasta opetuksestaan ja ohjaa sekä tukee opiskelijaa ammatillisessa kasvussa
- havainnoi opiskelijoiden toimintaa ja tiedon kulkua esim. havaituista tuen tarpeista
- toimii yhteistyössä muiden ammattiryhmien kanssa.

Työelämäjaksoa ohjaava opettaja

- varmistaa, että työpaikalla on riittävä osaaminen ja riittävät valmiudet työelämäjakson toteuttamiseen ja opiskelijan tukemiseen
- selvittää, pystytäänkö työpaikalla toteuttamaan tutkinnon osan edellyttämät työtehtävät
- varmistaa, että työpaikalla on nimetty työpaikkaohjaaja ja työyhteisö tietää opiskelijan olemassaolosta työpaikalla sekä kaikkien työntekijöiden roolin opiskelijan ohjauksessa
- huolehtii, että työpaikkaohjaajan/näytön vastaanottaja tuntee tutkinnon perusteet ja arvioitukriteerit
- seuraa työelämäjakson etenemistä, tukee ja ohjaa opiskelijaa sekä työpaikkaohjaajaa ja tarvittaessa puuttuu epäkohtiin

- pyytää palautetta työelämäjakson prosessin toteutuksesta.

Erityisopettaja

- tunnistaa opiskelijan tuen tarpeen yhteistyössä opettajien, opiskelijan ja huoltajan kanssa
- valmistelee erityisen tuen suunnitelman koulutuspäällikölle päätettäväksi
- toimii opiskelijan, opiskelijaryhmän ja henkilöstön tukena erityisen tuen toteuttamisessa ja kehittämisessä.

Opinto-ohjaaja

- tukee opiskelijaa opintojen etenemisessä, henkilökohtaisten valintojen tekemisessä ja urasuunnittelussa
- toimii tiiviissä yhteistyössä niin vastuuopettajan kuin opiskeluhuoltohenkilöstön kanssa
- on mukana opiskelijavalinnoissa erityisesti jatkuvassa haussa ja harkinnanvaraisessa haussa
- toimii oppilaitoksen opiskelutarjonnan viestinnässä, esimerkiksi perusopetuksen huoltajailloissa ja avoimet ovet -tutustumistilaisuuksissa.

Uraohjaaja

- tukee opiskelijaa erityisesti opintojen loppuvaiheessa, tukien opiskelijaa työnhaussa mm. tietojen hakemisessa työpaikoista, työnhaun menetelmien kehittämisessä, opiskelijan oman osaamisen tunnistamisessa ja itsetuntemuksen sekä itseluottamuksen kehittämisessä.

Ammatillinen ohjaaja

- toimii opettajan tukena opetustilanteissa, erityisesti käytännön oppimisympäristöissä.

Ohjaaja (TUVA ja aikuisten perusopetus)

- toimii tutkintoon valmentavassa koulutuksessa ja aikuisten perusopetuksessa opettajien tukena opetuksen toteuttamisessa
- avustaa tarvittaessa opiskelijoita arjen asioiden järjestelyissä.

Oppilaitos nuorisotyöntekijä ja/tai yhteisöpedagogi

- toimivat oppilaitoksissa määräaikaikaisilla rahoituksilla keskittyvät erityisesti oppilaitoksen yhteisöllisyyden kehittämiseen ja oppituntien taukojen aikana aktivoivaan toimintaan
- tukevat opiskelijaa useissa käytännön asioissa, esim. tukipalveluihin ohjaamisessa, asunnon hankinnassa.

Sekä lukioissa että TALssa opintosuhteet hoitavat mm. Wilma-tunnuksiin, opiskelijakortteihin, opiskelutodistuksiin (Matkahuolto, VR ja Turun seudun joukkoliikenne) ja opiskelijoiden tukihakemusten neuvontaan (Kela, TE-toimisto) liittyviä tehtäviä.

Opiskeluhoillon henkilöstö toteuttaa oppilaitoksissa sekä yhteisöllistä että yksilöllistä opiskeluhoiltoa monialaisena yhteistyönä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja huoltajien kanssa. (ks. luvut 4.1 ja 4.2)

4. Tuen toteutus Turun toisella asteella

Riittävä oppimisen ja opiskelun tuki ja ohjaus vahvistavat kaikkien opiskelijoiden hyvinvointia, kasvua ja kehitystä lisäten opiskelijoiden itsetuntemusta. Lisäksi ne mahdollistavat opiskelijan itselleen ja opinnoilleen asettamien tavoitteiden saavuttamisen. Tuen ja ohjauksen avulla kehitetään ja pidetään yllä opiskelijoiden yhteisöllisyyttä, osallisuutta sekä edistetään koulutuksen yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä ehkäistään syrjäytymistä. Opiskeluhoillon tehtäviin kuuluvat myös koulutuksen keskeytymistä ehkäisevät toimenpiteet. Turun ammatti-instituutissa toisen asteen koulutuksen kokonaan keskeyttäneitä opiskelijoita on voin viisi prosenttia (ns. negatiivinen keskeyttäminen). Turun lukioissa opintonsa keskeyttäneiden määrä on pieni, sillä siirtymää tapahtuu lähinnä lukiosta toiseen. Toisella asteella opiskeleva opiskelija saa hyvinvointiinsa ja oppimiseensa tukea sekä oppilaitoksen opetushenkilökunnalta että Varhan opiskeluhoillon henkilöstöltä. Yksi opiskeluhoillon tehtävistä on koulutuksen keskeytymistä ehkäisevät toimenpiteet

Peruskoulua käyvien oppilaiden tuen tarpeet ovat kasvaneet. Vuonna 2011 tehostettua ja erityistä tukea sai 62 000 oppilasta, vuonna 2022 määrä oli yli kaksinkertaistunut lähes 135 000 oppilaaseen (Tilastokeskus 2023). Perusopetuksen päätyttyä koko ikäluokka siirtyy oppivelvollisuutta toteuttavaan toisen asteen koulutukseen. Sama trendi näkyy toisen asteen opiskelijoiden kasvavana tuen ja ohjauksen tarpeena.

Opetushallitus on kiinnittänyt huomioita erityisen tuen tarpeen lisääntymiseen. Taustalta löydetty on monia syitä. Nykyisin opiskelijoiden erilaiset tuen tarpeet tunnustetaan aiempaa paremmin, oppimisvaikeuksista on tullut hyväksyttävämpiä ja toisaalta opiskelijoiden taustat ovat entistä moninaisempia. Esimerkiksi opiskelijoiden toiminnanohjauksen haasteet, mielenterveysongelmat ja opiskelijoiden taloudelliset haasteet ovat lisääntyneet. Lisäksi muuta kuin suomea äidinkielenä puhuvien opiskelijoiden määrä kasvaa jne. Kaikki tämä edellyttää toisen asteen tuki- ja ohjauspalveluiden kehittämistä.

4.1 Pedagoginen tuki

Toisella asteella tuki toteutuu pääosin opetushenkilöstön tarjoamana pedagogisena tukena. Lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa ei toteuteta perusopetuksesta tuttua kolmiportaista tukea. Sen sijaan keskeisenä toimintatapana ovat erilaiset opiskelijan tuen tarpeita koskevat pedagogiset keskustelut. Yhdessä opiskelijan ja huoltajien sekä muiden toimijoiden kanssa suunnitellaan opiskelijalle häntä mahdollisimman hyvin palvelevia tuen muotoja.

Oman aineensa oppitunneilla opettajat käyttävät opiskelijoiden yksilölliset tuen tarpeet huomioivia monipuolisia opetus- ja arviointimenetelmiä, joiden valinnassa on huomioitu opiskelijoiden tuen tarpeet. Tämän ohella kaikilla opiskelijoilla on oikeus saada erityisopetusta. Erityisopettaja tunnistaa opiskelijoiden yksilöllisiä tuen tarpeita, laatii niitä koskevia tuen suunnitelmia ja lausuntoja, tukee opiskelijan oppimaan oppimisen taitoja ja seuraa tuen toteutumista sekä konsultoi aineenopettajia.

Merkittävin ero lukioiden ja ammatillisen koulutuksen tuen välillä liittyy erityisen tuen toteutukseen. Lukio-opintoja ei voida yksilöllistää, eli opintojen laajuutta ei voida muuttaa, vaikka opiskelija tarvitsisi yksilöllistä tukea. Ammatillisessa koulutuksessa

osaamisen arvioinnin mukauttaminen ja ammatillisen perustutkinnon ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista poikkeaminen ovat mahdollisia perustelluista syistä (ks. luku 4.5.1 Eriytynyt tuki ammatillisessa koulutuksessa).

4.1.1 Monimuotoiset pedagogiset ratkaisut

Opetuksen eriyttäminen perustuu opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin. Opetusta voidaan eriyttää joko alas- tai ylöspäin. Eriyttämisessä tulee huomioida opiskelijoiden taitotasojen lisäksi myös erilaiset oppimistyyli. (Roiha, Nieminen & Mäntylä 2023.) Tuen onnistuminen edellyttää opiskelijan yksilöllisten vahvuuksien hyödyntämistä.

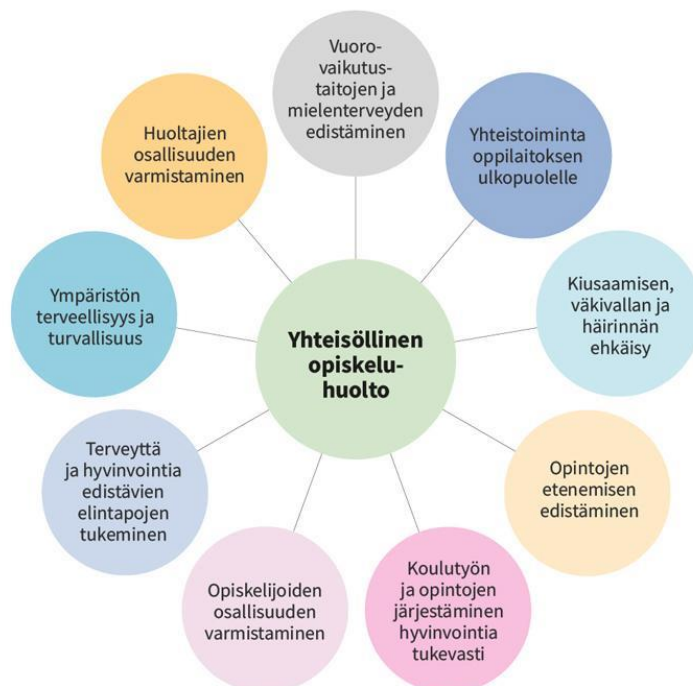
Oppivelvollisen tulee edetä opinnoissaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman mukaisesti. Koulutuksen järjestäjä ja opiskelija suunnittelevat yhdessä opintojen etenemisen ja tarvittavat tukitoimet. Koulutuksen järjestäjä seuraa opintojen etenemistä ja tukitoimien riittävyttä. Tukitoimia päivitetään tarvittaessa. Lukiokoulutuksessa opintojen tavoitteellinen suoritus aika on kolme vuotta. Oppivelvollisella on kuitenkin oikeus suorittaa lukion oppimäärä enintään neljässä vuodessa. Ammatillisen tutkinnon suorittamiselle ei ole säädetty aikarajaa, mutta tavoitteena on kuitenkin tutkinnon suorittaminen enintään neljässä vuodessa. Sekä lukiokoulutuksen että ammatillisen koulutuksen opiskelija voi suorittaa tutkinnon myös alle kolmen vuoden tavoiteajan. (Opetushallitus 2023. Ohjeita lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen)

Väyläopinnot tarjoavat toisen asteen opiskelijoille mahdollisuuden aloittaa korkeakouluopinnot jo lukion tai toisen asteen ammatillisen opiskelun aikana. Väyläopinnot helpottavat ja nopeuttavat korkeakouluun siirtymistä toiselta asteelta. Turun Ammattikorkeakoulu ja Turun yliopisto tekevät aktiivista yhteistyötä väyläopinnoissa Turun toisen asteen oppilaitosten kanssa. Turun yliopisto tarjoaa lukiolaisille lukuvuoden aikana pääsääntöisesti lähiopetuksena toteutettavia yliopisto-opintoja. (Turku AMK. Väyläopinnot; Turun yliopisto. Tutustu yliopistoon - opinnot, tapahtumat ja info hakijoille)

4.2 Opiskeluhoolto

Opiskeluhoolto on oppilaitoksissa tehtävää työtä, jolla edistetään, ylläpidetään ja luodaan edellytyksiä opiskelijan hyvälle oppimiselle, psyykkiselle ja fyysiselle terveydelle sekä sosiaaliselle hyvinvoinnille. Opiskeluhoollon avulla edistetään mielenterveyttä ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä ehkäistään syrjäytymistä. Opiskeluhoollon palveluilla tuetaan myös oppimista sekä tunnistetaan, lievennetään ja ehkäistään mahdollisimman varhain oppimisen esteitä, oppimisvaikeuksia ja muita opiskeluun liittyviä ongelmia. (THL Opiskeluhoolto)

Opiskeluhoollon kokonaisuus jaetaan yhteisölliseen ja yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon. Yhteisöllisessä opiskeluhoollossa painotetaan hyvinvointia edistäviä, osallistavia, ohjauksellisia ja esteettömiä toimintatapoja. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on ensisijaista ja ehkäisevää, ja se kuuluu kaikille. Kaikki opiskelijoiden kanssa työskentelevät henkilöstön jäsenet osallistuvat yhteisöllisen opiskeluhoollon toteutukseen ja tukevat kodin ja koulun välistä yhteistyötä. (THL Opiskeluhoolto)

Kuva: THL: Yhteisöllisen opiskeluhooltotyön sisältöalueita.

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan yksittäisille opiskelijoille annettavia koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä monialaista yksilökohtaista opiskeluhooltoa. Yksilökohtainen opiskeluhoolto on ennaltaehkäisevää ja tukea antavaa. (THL Opiskeluhoolto) Opiskeluhooltotyö toteutuu oppilaitoksen moniammatillisessa yhteistyössä. Opiskelijan tarpeista lähtien rakennetaan häntä palveleva tuen ja ohjauksen ammattilaisten verkosto. Se perustuu aina opiskelijan suostumukseen.

Opettajat ovat avainhenkilöitä opiskelijan tuen tarpeen tunnistamisessa ja tuen toteutuksessa. Opettajan osaamista tarvitaan myös opiskelijan tilanteen tarkemmassa selvittelyssä sekä tuen suunnittelussa ja toteutuksessa. Lukiossa ryhmänohjaaja ja TA:ssa vastuupettaja ohjaavat opiskelijaa tarvittaessa opiskeluhoollon palveluiden pariin. Samalla he huolehtivat tiedonsiirron luvista ja tarvittaessa yhteydenpidosta Varhan opiskeluhooltohenkilöstön kanssa.

Pedagogisen koulutuksen saaneen opetushenkilöstön ohella lähellä opiskelijaa toimii oppilaitoksen opiskeluhoollon henkilöstö. Sen muodostavat terveydenhoitaja, opintopsykologi, kuraattori, koululääkäri ja psykiatrinen sairaanhoitaja. Palvelun tarjoaja on Varha, ja päivittäinen yhteistyö on oppilaitoksen vastuulla. Opiskelijoiden yhdenvertaiset opiskeluhoollon palvelut edellyttävät, että käytettävä resurssi on riittävä ja tiedon kulku toimivaa kaikissa toisen asteen oppilaitoksissa.

Opiskeluhoollon palvelut ovat lakisääteisiä, ja niiden toteutus perustuu Oppilas- ja opiskelijahuoltolain säädöksiin (1287/2013). Koulutuksen järjestäjä laatii koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman, joka on osa paikallista opetussuunnitelmaa ja kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. Se tehdään laaja-alaisessa yhteistyössä oppilaitosten ja opiskeluhooltopalvelujen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Opiskeluhoollon kehittämisestä, ohjauksesta ja toiminnan arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä. Varhan edustajat tekevät yhteistyötä opiskeluhoollon kehittämistyössä. Suunnitelma tarkentuu oppilaitosten tarkennetuilla suunnitelmissa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013)

4.2.1 Lukion opiskeluhooltotyö

Lukiossa toteutettavia tuen ja ohjauksen palveluita esitellään Erityisesti lukiossa-hankkeen puitteissa tehdyllä nettisivustolla, joka löytyy jokaisen lukion etusivulla olevasta linkistä (Ohjaus ja tuki Turun lukioissa).

Lukion yhteisöllisen opiskeluhooltotyön suunnittelusta, seurannasta ja kehittämisestä vastaa kaupungintasoinen opiskeluhoollon ohjausryhmä. Sen jäseniksi kutsutaan edustajia kaikista lukioista ja lukioissa työskentelevistä opetuksen ja opiskeluhoollon ammattiryhmistä. Ryhmä koordinoi opiskeluhoollon kehittämistyötä ja suunnittelee mm. opiskelijoilla teetettävien kyselyiden aikataulutuksen ja käsittelee niiden tuloksia, määrittelee lukioiden opiskeluhoollon kehittämiskohteita ja järjestää ryhmänohjaajien koulutuksia.

Lukion rehtorin tai apulaisrehtorin johdolla lukiotason monialainen yhteisöllinen hyvinvointiryhmä (LUMO). Se seuraa mm. opiskelijoille, huoltajille ja opettajille tehtyjen kyselyiden tuloksia ja kerää palautetta opiskelijahuollon toimivuudesta. Saatuja tietoja hyödynnetään yhteisöllisen opiskeluhoollon kehittämisessä. Ryhmään nimetään opettajajäsen, opinto-ohjaaja, erityisopettaja, opintopsykologi, terveydenhoitaja, kuraattori, huoltaja- ja opiskelijaedustajat sekä mikäli mahdollista myös lääkäri. Ryhmä kokoontuu vähintään kerran lukukaudessa.

Yksilöllinen opiskeluhooltotyö toteutuu opiskelijoiden tarpeen mukaisesti. Tarvittaessa yksittäiset tukea toteuttavat ja suunnittelevat tahot kokoontuvat keskustelemaan opiskelijan tilanteesta ja tuen toimivuudesta. Tapaamiset mahdollistavat tiedon vaihdon ja kokonaissuunnitelman päivityksen. Lukioissa ja ammatillisessa opetuksessa toimijoilla on yhteisenä käytänteenä MAR eli monialainen yhteistyöryhmä (ks. luku 4.3). Lukiossa on käytössä sen ohella pedagogisen tuen suunnitelma (PTS) ja pedagoginen palaveri (PP) (ks. luku 4.4).

4.2.2 Turun ammatti-instituutin opiskeluhooltotyö

TA:ssa opiskeluhoollon nykytilaa arvioivat opiskeluhyvinvoinnin ohjausryhmä eli OH-ohry sekä koulutalokohtaiset opiskeluhyvinvointiryhmät eli OHRYt.

Opiskeluhoitopalveluiden arvioinnissa ja kehittämisessä hyödynnetään erilaisia selvityksiä, seurantatietoja ja palautetietoja, kuten opiskelijatietojärjestelmästä saatavia tietoja sekä opiskelijoille suunnattuja kyselyjä. Kyselyiden tulokset käsittelee TAIssa ensisijaisesti opiskeluhyvinvoinnin ohjausryhmä. Opiskeluhyvinvoinnin ohjausryhmä poimii tuloksista koko TAI:ta koskevat kehittämiskohteet, esittää ne hyväksyttäväksi TAI:n johtoryhmälle ja antaa ne koulutalo-kohtaisille opiskeluhyvinvointiryhmille toteutettaviksi. Näiden koko TAI:n

tasoisten kehittämiskohteiden lisäksi opiskeluhyvinvointiryhmät voivat ottaa mukaan myös omia koulutalo-kohtaisia kehittämiskohteitaan. TAI:n tavoitteena on, että TAI:n opiskeluhoitopalvelut vastaavat oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) mukaista mitoitusta. TAI:n kuraattori- ja psykologipalveluiden sekä opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitaja- ja lääkäripalveluiden resursoinnista vastaa Varsinais-Suomen hyvinvointialue eli Varha. (TAI Opiskeluhoitosuunnitelma ja Laatuksikirja)

4.3 Monialainen yhteistyö

Monialaista yhteistyötä (MAR) tehdään sekä lukioissa että ammatillisessa koulutuksessa. Se perustuu oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin (1287/2013). MAR on yhteistyöryhmä, joka tukee opiskelijaa ja hänen perhettään. Se mahdollistaa tiedonsiirtoa, opiskelijoiden yksilöllisten tuen tarpeiden tunnistamista, tuen suunnittelua ja vastuualueiden jakamista sekä tuen toteutuksen toimivuuden seuranta. Yksittäisen opiskelijan monialaista opiskeluhoitoa toteutetaan tapauskohtaisesti tilanteen ja tarpeen mukaisesti. Mukaan kutsutaan tarvittavat opettajat, opiskeluhoollon henkilöstön edustajat sekä mahdolliset muut asiantuntijat ja opiskelijalle läheiset toimijat. Opiskelijat ja huoltajat ovat vahvasti osallisina yksilökohtaisessa opiskeluhoitotyössä. (THL.)

MAR-tapaamisen voi kutsua koolle opiskelija itse tai tarvittaessa jokainen huolen havainnut opetus- tai opiskeluhoitohenkilöstöön kuuluva. Kutsuja on usein opiskelijan ryhmänohjaaja ja ammatillisessa opetuksessa vastuupettaja. Perusteena on herännyt huoli opiskelijan hyvinvoinnista, oppimisesta tai opintojen etenemisestä, eli syyt voivat liittyä laajasti opiskelijan pedagogisiin, sosiaalisiin ja terveydellisiin tuen

tarpeisiin. MAR-tapaamisessa käsitellyt ja päätetyt toimenpiteet, vastuunjako sekä tarvittava seuranta ja mahdollinen tietojen luovutuslupa kirjataan salassa pidettävään opiskeluhuollon kertomukseen. (Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki 1287/2013 20 §, muutettu lailla 377/2022 ja 21 §.)

4.4 Tuki lukiokoulutuksessa

Tuki kuuluu kaikille lukio-opintoja suorittaville opiskelijoille riippumatta siitä, liittyykö tuen tarve esim. keskittymisen ja lukemisen haasteisiin tai tarpeeseen eriyttää opetusta ylöspäin. Lukiolain (714/2018) mukaan kaikkien opiskelijoiden tuen tarpeita arvioidaan ja seurataan systemaattisesti koko lukio-opintojen ajan. Lukio-opintoja tai ylioppilaskirjoitusten kokeita ei ole mahdollista yksilöllistää eli laskea opintojen tai kokeen tavoitteiden tasoa. Opiskelijan vamma, sairaus tai muu terveydentilaan liittyvä syy mahdollistaa lukio-opintojen järjestämisen osittain laista poikkeavalla tavalla. Lisäksi opintojen aikana on perustellusta syystä mahdollista toteuttaa yksilöllisiä tukitoimia.

Opiskelijoiden tuen tarpeiden tunnistamisessa välineinä voidaan käyttää erilaisia alkuseulontoja ja kartoituksia. Kaikille lukio-opintonsa aloittaville opiskelijoille tehdään Niilo Mäki Instituutin nuorten ja aikuisten DigiLukiseula. Sen avulla tunnistetaan opiskelijoita, joilla on kielellisiä oppimisvaikeuksia. Tarvittaessa lisätietoa saadaan yksilötestillä. Lisäksi lukioissa käytetään erilaisia matematiikan seuloja, kuten Turussa kehitettyä Ville-pohjaista Origoa. Lukioissa hyödynnetään myös ns. nivelvaiheen tietoa, jota saadaan opiskelijoita lähettävistä oppilaitoksista ja aineenopettajien ainekohtaisia alkukartoituksia. Tavoitteena on yhteistyössä opiskelijan ja huoltajan kanssa tunnistaa opiskelijan yksilölliset tuen tarpeet ja käynnistää tarvittavat tukitoimet mahdollisimman varhain opintojen alettua.

Opiskelijalle laaditaan hänen pyynnöstään henkilökohtainen opintosuunnitelma, johon suunnitellut tukitoimet kirjataan. Tehdyt suunnitelmat muodostavat pedagogisen tuen suunnitelman (PTS). Tuki toteutetaan opiskelijan ja opetushenkilöstön yhteistyönä ja opiskelijan suostumuksella. Kaikki yhteistyö ja tiedonvaihto perustuu opiskelijan ja tarvittaessa huoltajien suostumukseen. He ovat tuen toteutuksessa keskeisiä toimijoita. Säännöllinen seuranta mahdollistaa tukitoimien vaikuttavuuden arvioinnin. Tarvittaessa opintosuunnitelmaa on mahdollista muokata opintojen edetessä.

Pedagogisen tuen suunnitelma (PTS)

Pedagogisen tuen suunnitelmaan kirjataan yhdessä opiskelijan kanssa lukio-opintojen tueksi suunnitellut tukitoimet. Tyypillisiä tukitoimia ovat paperiset oppikirjat sähköisten materiaalien rinnalla, lisäaika lukion oppiaineiden periodeittain järjestettävissä kokeissa, opetuksen eriyttämisen tarpeet jossakin oppiaineessa tai säännöllinen erityisopettajan antama tuki. Suunnitelman tekee ja kirjaa yleensä erityisopettaja. Huoltajaa kuullaan, ja hän hyväksyy alle 18-vuotiaan opiskelijan suunnitelmaan. Aineenopettajat saavat tiedon tehdystä tuen suunnitelmasta opiskelijalta tai ryhmänohjaajalta. Aineenopettaja toteuttaa suunnitelmaa omassa oppiaineessaan. Hän ja ryhmänohjaaja seuraavat tuen toimivuutta sekä keskustelevat opiskelijan kanssa mahdollisista muutostarpeista. Suunnitelmaa muokataan saadun palautteen mukaisesti esimerkiksi koolle kutsutussa monialaisen ryhmän tapaamisessa (MAR) tai pedagogisessa palaverissa.

Pedagoginen palaveri (PP)

Pedagogisessa palaverissa suunnitellaan, arvioidaan ja kehitetään yksilöllistä pedagogista tukea. Keskustelu voi koskea yksittäistä oppiainetta tai laajemmin opiskelijan opintojen tukemista. Yleensä ryhmän jäsenet opettavat opiskelijaa ja kaikilla toimijoilla on pedagoginen koulutus. Ryhmä kokoontuu opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan luvalla. Opiskelija ja huoltaja voivat halutessaan osallistua tapaamiseen, jonka kutsuu koolle ryhmänohjaaja tai joku muu huolen havainnut henkilö. Ryhmän jäsenet tekevät tukeen liittyvää työnjakoa ja sopivat tarvittavista seurannoista. PP ei edellytä virallisen muistion laadintaa.

Tuen toteutus

Yhä tavallisemmaksi tavaksi keventää opintoja on muodostunut niiden pidentäminen kolmesta vuodesta kolmeen ja puoleen tai neljään vuoteen. Tämän lisäksi opinnot on mahdollista suorittaa nopeutetusti esimerkiksi kahdessa ja puolessa vuodessa. Syyt opintoajan jatkamiseen ovat moninaisia ja liittyvät esimerkiksi tarpeeseen keventää opintojen kuormittavuutta, kolmoistutkinnon suorittaminen konservatoriossa tai tavoitteellinen urheilu.

Koronavuosien aikana opiskelijoiden tuen ja ohjauksen tarve korostui ja Turkuun palkattiin valtion väliaikaisella korona-avustuksella erityisopettajia ja opinto-ohjaajia. Samalla avattiin uusia virkoja niin, että tällä hetkellä päivälukioissa työskentelee kahdeksan vakinaista erityisopettajaa ja 14,5 opinto-ohjaajaa. Lisäksi lukioilla oli mahdollisuus käyttää tukirahoitusta mm. tukiopetukseen ja erilaisiin tukipajoihin sekä yhteisövalmentajan palkkaukseen. Keväällä 2024 koronaan suunnattu erillisrahoitus päättyy, ja lukiot joutuvat lopettamaan sen turvin toteutetut tukipalvelut.

Ylioppilaskokeiden erityisjärjestelyt

Lukio-opintojen aikana toteutettavien pedagogisen tuen suunnitelman (PTS) mukaisen tuen lisäksi ylioppilastutkinnon kokeisiin on mahdollista hakea perustellusta syystä erityisjärjestelyitä eli kohtuullisia mukautuksia. Perusteltu syy voi liittyä opiskelijan sairauteen ja vammaan, lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeuteen, erityisen vaikeaan elämäntilanteeseen, vieraskielisen opiskelijan opetuskielen puutteelliseen hallintaan.

Opiskelijoille tiedotetaan mahdollisuudesta hakea erityisjärjestelyjä. Esimerkiksi lukivaikeuteen liittyvässä hakemuksessa lukion erityisopettaja tekee opiskelijalle tarvittavan lukitestausten, hankkii opettajilta tarvittavat lausunnot ja laatii hakemuksen yhdessä opiskelijan kanssa. Lääketieteellisistä syistä tehtävän hakemuksen lausunnon kirjoittaa lääkäri ja joku muu lukion nimetty henkilö lähettää hakemuksen.

Päätöksen erityisjärjestelyistä tekee ylioppilastutkintolautakunta. (ks. luku 3.1.1 sekä Pedagoginen tuki Turun lukioissa; Ylioppilastutkintolautakunta.) Ylioppilaskokeiden erityisjärjestelyistä *keinoina ovat* lähinnä koeajan pidentäminen, pienryhmätila tai näkövammaisille suurempi fontti. Mutta pistehyvityksiä ei juuri enää saa ja muutenkin saatavat tukijärjestelyt ovat sangen pieniä, jos miettii perusasteella annettavia tukimuotoja vaikkapa ihan normaalien kokeiden osalta.

4.5 Tuki ammatillisessa koulutuksessa

Terveyden ja hyvinvointilaitoksen Kouluterveyskyselyn ja Amisbarometrin ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden terveyttä ja hyvinvointia kartoittavien kyselyjen tuloksista on noussut esiin opiskelijoiden hyvinvointipulmia. Osa psyykkiseen, sosiaaliseen ja fyysisen hyvinvoinnin haasteista liittyy erityisen tuen tarpeen taustoihin ja voi olla kytkeytyneinä esimerkiksi oppimisvaikeuksiin.

Toimintaympäristössä tapahtuu suuria muutoksia opiskelijoiden siirtyessä peruskoulusta toisen asteen opintoihin. Opiskelijoilta vaaditaan huomattavasti enemmän itseohjautuvuutta. Noin 40 % TAI:n opiskelijoista tulee Turun kaupungin ulkopuolelta, jolloin opiskelupaikan ja kodin väliset matkat pitenevät monilla opiskelijoilla tai he muuttavat asumaan itsenäisesti Turkuun. Osa toisen asteen opinnoista voidaan järjestää etänä. Etäopetuksessa korostuu itsenäisen työskentelyn taitovaatimukset. Opiskelijat, joilla on oman toiminnanohjauksen haasteita, hyötyvät myös toisen asteen opinnoissa selkeästä struktuurista.

(TAI opiskeluhuoltosuunnitelma)

4.5.1 Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS)

Henkilökohtaistaminen tarkoittaa sitä, että jokaiselle ammatillisen koulutuksen opiskelijalle suunnitellaan ja toteutetaan hänen tarpeitaan vastaava opintopolku. Henkilökohtaistamisessa tunnistetaan ja tunnustetaan opiskelijan aiempi osaaminen ja suunnitellaan, miten ja mitä uutta osaamista hän hankkii, miten osaaminen osoitetaan sekä mitä ohjausta, tukea tai mahdollisia erityisen tuen toimia opiskelija tarvitsee hänen elämäntilanteensa huomioiden (Opetushallitus 2023. Henkilökohtaistaminen).

4.5.2 Varhaisen ja tehostetun tukemisen keskustelut (Vartu ja Teho)

Tuen tarpeen varhainen tunnistaminen ja selvittäminen eli varhainen tuki edellyttävät huolta herättävien asioiden aktiivista puheeksi ottamista. Koko TAI:n henkilöstöllä on

vastuu puuttua huolta herättäviin asioihin. Opiskeluhuollon työntekijät ovat TAI:n henkilöstön tukena ja työparina.

Opettajilla on vastuu seurata opiskelijan läsnäoloa ja opintojen etenemistä. Poissaolojen syyt ja opintojen etenemisen esteet tulee selvittää välittömästi. Vastuupettaja selvittää mahdollisen tuen tarpeen opiskelijan kanssa, kirjaa sovitut asiat HOKSiin ja seuraa tiiviisti sovittujen toimenpiteiden toteutumista. Kun poissaolot toistuvat tai jatkuvat tai kun opinnot eivät etene, opiskelija ohjataan varhaisen tukemisen keskusteluun (VARTU). Monialainen yksilökohtainen opiskeluhoito (MAR) voi olla tarpeellista opiskelijan tuen tarpeen selvittämiseksi ja opiskeluhoitojen tuen järjestämiseksi. Jos opiskelija ei ota tukitoimia vastaan tai tukitoimista huolimatta opinnot eivät etene, vastuupettaja ohjaa opiskelijan tehostetun tukemisen keskusteluun (TEHO) koulutuspäällikön kanssa. (Ks. 4.3 Monialainen yhteistyö)

4.5.3 Erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa

Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisten ammattitaitovaatimusten tai osaamistavoitteiden saavuttamiseksi. Erityisellä tuella tarkoitetaan opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuvaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyitä (Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531 64 §).

Erityisen tuen antamisen tavoitteena on, että opiskelija saavuttaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisen ammattitaidon ja osaamisen. Erityistä tukea saavan opiskelijan osalta ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaista osaamisen arviointia voidaan mukauttaa laatimalla opiskelijalle yksilöllinen osaamisen arviointi. Osaamisen arviointia voidaan mukauttaa vain siinä määrin, kuin se on opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet huomioon ottaen välttämätöntä (Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531 64 §).

Opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen:

- Ammatillisessa perustutkinnossa

- Ammattitutkinnossa
- Erikoisammattitutkinnossa
- Valmentavassa koulutuksessa
- Aikuisten perusopetuksessa

Kaikilla opiskelijoilla on oikeus lyhytaikaiseen tukeen, joka ei ole erityistä tukea. (TAI 2023. Erityisen tuen opas)

Erityisen tuen tarpeiden tunnistaminen

Erityisen tuen tarpeet pyritään tunnistamaan mahdollisimman varhain opintojen alussa. Vastuupettajan opiskelijan kanssa käymä HOKS-keskustelu, opiskelijalta ja huoltajalta saadut tiedot, edeltävistä opinnoista saadut siirtotiedot, opettajien ja terveydenhuollon henkilöstön havainnot sekä lähtötasotestit ovat tärkeitä opiskelijan tukitarpeen tunnistamisessa ja tukitoimien suunnittelussa. Kun erityisen tuen tarve on tunnistettu, erityisopettaja tekee opiskelijalle erityisen tuen suunnitelman yhdessä opiskelijan ja vastuupettajan kanssa. Alaikäisen opiskelijan huoltajaa kuullaan asiassa. Erityisen tuen suunnitelmaan kirjataan opiskelijan henkilökohtaiset tukitoimet, opetus- ja opiskelujärjestelyt, tarvittavat apuvälineet ja mahdollinen eriyttäminen. Suunnitelmassa tulee huomioida myös opiskelijan vahvuudet. Koulutuspäällikkö vahvistaa erityisen tuen päätöksen. Opiskelijan saamaa erityistä tukea ja sen vaikuttavuutta arvioidaan suunnitelmallisesti ja aina henkilökohtaista osaamisen kehittämissuunnitelmaa päivitettäessä. (ePerusteet. Erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa.)

Opetus- ja ohjaushenkilöstöllä on vastuu seurata opiskelijan opintojen etenemistä ja tiedottaa tuen tarpeen havainnoista vastuupettajalle tai erityisopettajalle. Erityisen tuen tarve saattaa ilmetä myös myöhemmin opintojen aikana. Tuen tarpeet saattavat tulla ilmi esimerkiksi alla olevista syistä:

- poissaolot ja myöhästelyt
- motivaation puute
- muuttuva käytös ja olemus
- annettujen tehtävien välttely
- poissaoleva ja vetäytyvä käytös

Opiskelijan haasteet ovat usein moninaisia ja vaikuttavat myös opiskelijan yleiseen hyvinvointiin. Sitoutuminen opintoihin sekä viihtyminen koulussa lisäävät oppimista.

Erityisen tuen keinoja

Erityisen tuen keinoja valitaan opiskelijan ja tilanteen tarpeen mukaisesti mm. seuraavista:

- Joustavat oppimisympäristöt
- Erilaiset apuvälineet
- Selkeäkieliset oppimateriaalit
- Suulliset tehtävän/kokeen täydennykset ja joustavat koejärjestelyt
- Opetus- ja oppimisjärjestelyt
- Joustot henkilökohtaisissa opiskeluaikatauluissa
- Erityisopettajan tuki joko luokassa tai yksilöllisesti
- Tuki työpaikalla tapahtuvan oppimisen aikana
- Tuki sopivan näyttöympäristön valinnassa ja näytön suunnittelussa

Mukautus ja poikkeaminen

Osaamisen arviointi mukautetaan, jos opiskelija ei erityisen tuen avulla saavuta tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisia ammattitaitovaatimuksia ja osaamistavoitteita. Opiskelijan osaamisen arviointi toteutetaan yksilöllisesti laaditun, mukautetun arvioinnin perusteella. Arvioinnin mukauttaminen tehdään, jos se on välttämätön opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien kannalta. Koulutuspäällikkö päättää arvioinnin mukauttamisesta. Mukauttaminen voidaan tehdä vain ammatillisessa perustutkinnossa. (TAI 2023. Erityisen tuen opas; OPH. Poikkeaminen ja mukauttaminen)

Ammatillisen perustutkinnon ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista voidaan poiketa, jos ammattitaitovaatimus tai osaamistavoite on opiskelijalle kohtuuton, eikä hän pysty sitä aiemman koulutustausta, vamman tai sairauden takia saavuttamaan. Poikkeaminen tarkoittaa sitä, että opiskelijalta ei edellytetä kaikkea tutkinnon perusteissa määrättyä ammattitaitoa tai osaamista. Tutkinnon perusteista voidaan

poiketa vain siltä osin, kun se on välttämätöntä ja siitä pitää tehdä hallinnollinen päätös. Poikkeaminen ei edellytä erityisen tuen päätöstä. (TAI 2023. Erityisen tuen opas; OPH. Poikkeaminen ja mukauttaminen)

Ammattitaitovaatimuksista ja osaamistavoitteista poikkeaminen sekä osaamisen arvioinnin mukauttaminen voivat vaikuttaa siihen, onko opiskelijalle mahdollista antaa todistusta suoritetusta tutkinnon osasta tai tutkinnosta (OPH. Poikkeaminen ja mukauttaminen).

Ammatillisen koulutuksen erityisen tuen arviointi

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Erityinen tuki voimavaraksi. Arviointi ammatillisen koulutuksen erityisestä tuesta 2021) toteutti vuosina 2020–2021 ammatillisen koulutuksen erityisen tuen arvioinnin, jossa kerättiin tietoa erityisen tuen järjestelyistä sekä niiden toimivuudesta. Arvioinnissa annettiin seuraavat kehittämissuositukset:

1. Riittävät resurssit erityiseen tukeen tulee varmistaa ja resurssien kohdentumista selkeyttää.
2. Erityisen tuen suunnitelmallisuutta sekä henkilöstön keskinäistä työnjakoa ja yhteistyötä tulee kehittää.
3. Henkilöstön osaamista erityisessä tuessa tulee vahvistaa.
4. Tuen tarpeiden tunnistamista on kehitettävä jatkuvan haun kautta tulevien opiskelijoiden osalta ja ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa.
5. Erityisen tuen suunnittelua tutkinnon osittain tulee kehittää ja opetus- ja ohjaushenkilöstön välistä tiedonkulkua parantaa.
6. Erityisen tuen muotoja, toteutusta ja tuen vaikuttavuuden arviointia on kehitettävä.
7. Soveltuvien työpaikkojen saatavuutta, työpaikkaohjaajien perehdyttämistä ja opiskelijoiden tukea työelämässä oppimisen aikana tulee kehittää.
8. Osaamisen arvioinnin mukauttamisen ja ammattitaitovaatimuksista tai osaamistavoitteista poikkeamisen käytäntöjä tulee selkeyttää.
9. Tuen tasojen ja muotojen rajapintoihin tarvitaan selkeyttä.
10. Erityiseen tukeen liittyvää nivelvaiheyhteistyötä ja moniammatillista yhteistyötä tulee kehittää.

4.5.4 TAln Oppimo

Oppimossa saa tukea ja ohjausta yhteisten tutkinnon osien (YTO) sekä ammatillisten opintojen opiskeluun. Oppimossa voi opiskella joko itsenäisesti tai opettajan johdolla. Oppimossa voi myös osoittaa osaamisensa YTO-näytöissä.

Oppimoiden toiminta on rakentunut kunkin yksikön omista tarpeista, ja kaikissa Oppimoissa onkin jossakin määrin omat toimintatapansa. Oppimo-nimitystä käytetään paitsi konkreettisesta opiskelutilasta, myös monenlaisista Oppimoiden tarjoamista opiskelumahdollisuuksista.

4.5.5 Opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot (OPVA)

Osana tutkintokoulutusta voidaan järjestää opiskeluvalmiuksia tukevia opintoja. Opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen tarkoituksena on, että opiskelija hankkii sellaista yksilöllisiin tarpeisiinsa perustuvaa osaamista, joka antaa hänelle edellytykset osallistua tutkintokoulutukseen ja osoittaa osaamisensa näytössä tai muulla tavoin. Koulutuksen järjestäjä päättää opiskeluvalmiuksia tukevien opintojen järjestämisestä ja sisällöstä.

OPVA-tuen tarjoaminen perustuu opiskelijan yksilölliseen tarpeeseen. Tarve voidaan todeta esimerkiksi erilaisten dokumenttien tai taitokartoitusten avulla. Elämännhallinnallisten taitojen tarpeen arvioinnissa henkilökunnan tekemien havaintojen, opiskelijan kanssa käytyjen keskustelujen sekä VARTU-, MAR- ja TEHO-keskustelujen merkitys on suuri.

OPVA-opintoja tarjotaan perusvalmiuksien, kuten suomen kielen ja matemaattisten taitojen sekä elämännhallinnallisten ja hyvinvointiin liittyvien taitojen, tukemiseksi. OPVA-opintoina voidaan harjoitella myös ammatillisia taitoja silloin, kun tutkintotavoitteiset opinnot eivät vielä onnistu. OPVA-opinnoilla tähdätään valmiuksien kehittämiseen tasolle, jolla tutkintotavoitteiset opinnot mahdollistuvat.

OPVA-toteutukset voidaan suunnitella suoraan ryhmien toteutuksiin tai esimerkiksi pajamuotoisina toteutuksina, jolloin toteutuksiin voi osallistua opiskelijoita eri ryhmistä.

Oleellista on, että OPVA-opetus henkilökohtaistetaan ja ryhmämuotoisissakin toteutuksissa opiskelija osallistuu vain niihin OPVA-sisältöihin, joille hänellä on henkilökohtainen tarve. OPVA-opiskelu voi olla joko koko- tai osa-aikaista.

Opiskelijalle tarjotun OPVA-tuen rahoituksen maksimikesto on kuusi kuukautta. OPVA-rahoitusosuuden näkökulmasta OPVA-opinnot voivat sijoittua opiskelujen alkuun tai toteutua useammassa osassa opiskelujen keston aikana kuitenkin siten, ettei kuuden kuukauden maksimikestoä ylitetä. OPVA-opintoihin voi osallistua myös ilman OPVA-rahoitusosuutta. Tämä on perusteltua, jos katsotaan, ettei opiskelijalla ole valmiuksia suorittaa tutkintoa, tutkinnon osaa tai YTO-osa-alueita ilman OPVA-tukea. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531; TaitavaOPVA)

OPVA-toiminnan kehittäminen ja valtavirtaistaminen vaatii resurssien allokoointia OPVA-toteutusten suunnitteluun ja kehittämiseen. Tällä hetkellä OPVA-opintojen järjestämisessä on suuria eroja TAln eri yksiköiden kesken. TAln OPVA-toteutuksia tukemaan laaditaan syksyn 2023 aikana TAln yhteinen OPVA-toteutussuunnitelma. Suunnitelmassa kuvataan erilaisille opiskelijaprofiileille sopivia OPVA-malleja, joiden pohjalta voidaan suunnitella yksikkökohtaisia tai ylläisiä toteutuksia. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531; TaitavaOPVA)

4.5.6 Tuen tarpeiden huomioiminen TAln koulutussuunnittelussa

Koulutussuunnittelun haasteena on opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden huomioiminen opetuksen suunnittelussa. Ammatillinen opetus on usein suunniteltu etenemään ryhmämuotoisesti. Haasteita syntyy, kun samassa ryhmässä opiskelee opiskelijoita, joiden taitotasossa ja opiskelunvalmiuksissa on joskus suuriakin eroja.

Kun haasteisiin haetaan ratkaisua koulutussuunnittelun keinoin, on ennakointi keskiössä: minkälaisia opiskelijoita eri tutkintoihin tulee. Tämän jälkeen voidaan suunnitella toteutuksia ja väyliä, jotka vastaavat eri ryhmissä opiskelevien opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin. Yksilöllisiä tarpeita huomioivan suunnittelun kohderyhmiä voivat olla esimerkiksi:

- hitaammin etenevät
- nopeammin etenevät

- Suomi toisena kielenä -opiskelijat (S2)
- OPVA-opiskelijat

4.6 Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA)

4.6.1 Turun iltalukion TUVA-koulutus

TUVA-koulutuksen tavoitteena on selkiyttää opiskelijan suunnitelmia jatko-opintojen ja työelämään liittyvien toiveiden ja tavoitteiden suhteen. Tavoitteena on lisäksi antaa opiskelijalle valmiuksia hakeutua lukiokoulutukseen ja vahvistaa opiskelijan edellytyksiä suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärä ja ylioppilastutkinto. Koulutus kestää noin yhden vuoden henkilökohtaisen suunnitelman mukaan.

TUVA-koulutus järjestetään Turun iltalukion koulutalossa. Koulutus on tarkoitettu nuorille, joilla on perusopetuksen päättötodistus. Lisäksi koulutukseen osallistuvilta odotetaan sellaista kielitaitoa, että he hyötyvät valmentavassa koulutuksessa opiskelusta ja että heillä on mahdollisuus saavuttaa tarvittavat valmiudet toisella asteella opiskeluun. Koulutuksen aikana on mahdollisuus korottaa peruskoulun arvosanoja, suorittaa lukio-opintoja ja vahvistaa opiskelutaitoja. Opinnoissa vahvistetaan opiskelutaitojen lisäksi itsetuntemusta sekä arjessa työelämässä tarvittavia taitoja. (Opetushallitus 2019. Lukion opetussuunnitelman perusteet)

4.6.2 TUVA-koulutus Turun ammatti-instituutissa

TUVA-koulutuksen tavoitteena on saavuttaa sellaiset valmiudet, joilla opiskelija voi hakeutua jatkokoulutukseen tai työelämään. Koulutus kestää noin yhden vuoden henkilökohtaisen suunnitelman mukaan.

Nuorten TUVA-koulutus järjestetään Aninkaisten koulutalossa. Koulutus on tarkoitettu nuorille, jotka eivät tiedä jatkopolkuaan peruskoulun jälkeen, haluavat korottaa peruskoulun arvosanoja tai vahvistaa opiskelutaitojaan (esim. matematiikkaa tai suomen kieltä). Lisäksi Lemminkäisenkadun koulutalossa on TUVA-koulutusta myös aikuisille maahan muuttaneille, jotka tarvitsevat suomen kielen ja muiden

opiskelutaitojen vahvistusta sekä ohjausta ammatilliseen koulutukseen tai työelämään.

TUVA-koulutus pitää sisällään jatkokoulutukseen, kuten eri ammatteihin ja lukiokoulutukseen sekä työelämään, tutustumista. Opiskelijan on mahdollisuus tutustua käytännössä esim. TAln eri aloihin. Kaikilla opiskelijoilla on työelämäjakso sekä siihen valmentautumista. Opinnoissa vahvistetaan itsetuntemusta, opiskeluvälineitä ja arjen taitoja. Lisäksi opiskelija voi suorittaa lukio-opintoja sekä ammatillisen tutkinnon opintoja TUVA-koulutuksen aikana.

Luvussa käytetyt lähteet: Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta 1215/2020 ja Lakitutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta 166/2022

5. Ohjauksen toteutus Turun toisella asteella

5.1 Hyvän ohjauksen kriteerit

Laadukasta ohjausta ja tukea toisella asteella

Opetushallitus on vuonna 2023 julkaissut päivitettyt Hyvän ohjauksen kriteerit yhteisiksi suosituksiksi ja työkaluksi ohjauksen kehittämiseen ja varmentamiseen oppilaitosten muuttuvissa oppimis- ja toimintaympäristöissä. Hyvän ohjauksen kriteerien tavoitteena on tukea ohjauksen laatua, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä huomioida ohjauksen kasvava merkitys oppivelvollisuuden laajentamisen myötä toisella asteella. Hyvän ohjauksen kriteeristö lähtee siitä, että opiskelijan tulee saada opinto-ohjausta säännöllisesti ja tarpeidensa mukaan. Kriteerit ovat suositus lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen ohjauksen tueksi. Hyvän ohjauksen kriteerien avulla varmistetaan laadukas ohjaus niin lukiossa kuin ammatillisessa koulutuksessa sekä yksilöllisillä opintopoluilla.

Hyvän ohjauksen kriteerien mukaan ohjaus huomioi oppijan kokonaistilanteen, on oppijälähtöistä ja vuorovaikutteista, saavutettavaa ja monikanavaista. Lisäksi se on monialaista yhteistyötä, yhdenvertaista, tasa-arvoista ja eettisesti kestäväää. Hyvä

ohjaus tukee siirtymävaiheen yhteistyötä, urasuunnittelutaitoja ja edistää vaikuttavaa työelämäyhteistyötä.

Hyvän ohjauksen kriteerit on tarkoitettu opinto-ohjaajille ja opetuksen ja koulutuksen järjestäjille yhteisen tiedonmuodostuksen pohjaksi ja ohjauksen laadun kehittämisen tueksi. Ne ovat tuen ja ohjauksen strategian toimeenpanossa tärkeä työkalu.

Toiminnan arviointi määriteltyjen kriteerien kautta tukee laadukkaan Turun toisen asteen koulutuksen omien kehittämistavoitteiden asettamista ja edistää laadukkaan ohjauksen sekä tuen saavuttamista.

5.2 Ohjaus lukiokoulutuksessa

Lukion opetussuunnitelman mukaisesti ohjaus on lukiokoulutuksen henkilöstön tavoitteellisesti johdettua yhteistä työtä, johon kuuluu korkeakoulujen ja työelämän kanssa tehtävä yhteistyö. Viime vuosina lukioiden toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset (LOPS19, oppivelvollisuus laajeneminen toiselle asteelle) ovat edellyttäneet uudistumista ja pakottaneet ottamaan käyttöön uusia tapoja ohjata ja tukea.

5.2.1 Opinto-ohjaus lukiokoulutuksessa

Opinto-ohjaaja vastaa ohjauksen suunnittelusta, kehittämisestä ja arvioinnista rehtorin hyväksymällä tavalla. Opiskelijoiden lähiaikuisena toimii ryhmänohjaaja. Aineenopettaja ohjaa oppiaineensa opiskelutaidoissa ja oppimistaitojen kehittämisessä sekä tukee oman alansa jatko-opintovalmiuksien ja työelämätuntemuksen kehittymistä. Opinto-ohjaajan tehtäväkokonaisuudet ovat ohjaus ja kasvatus, opetus, organisaatiossa toiminen ja yhteistyö (mm. korkeakoulujen ja työelämän edustajien kanssa), tiedotus ja oman ammattitaidon sekä osaamisen kehittäminen.

Opinto-ohjaaja on lukion opinto-ohjauksen oppiaineen opettaja opetusvelvollisuuksineen. Opiskelijoita ohjataan kaikissa opiskeluun liittyvissä asioissa ja opiskelijan kanssa yhteistyössä laaditaan opiskelijan henkilökohtainen

opiskelusuunnitelma, ylioppilaskirjoitusuunnitelma ja jatko-opintosuunnitelma. Turun lukioissa on opiskelijalla mahdollisuus henkilökohtaiseen ohjaukseen vähintään kerran lukuvuodessa.

Turun lukioiden opinto-ohjaajista suurin osa on vakinaisia ja vuosityöajassa. Erityislinjojen opiskelijoiden ohjaaminen edellyttää opinto-ohjaajalta kahden tai kolmen toisistaan poikkeavan opetussuunnitelman sekä niihin liittyvien erityispiirteiden huomioimista (Turun lukioiden erityislinjat).

Turussa lukioiden ohjausta, tukea ja laatua on kehitetty erillisen rahoituksen ja hankkeiden avustuksilla: Valtion erityisavustuksella lukiokoulutuksen järjestäjille koronavirusepidemian johdosta tarvittaviin tukitoimiin, Erityisesti lukiossa -hanke (Ohjaus ja tuki Turun lukioissa -sivusto) ja Tie tulevaisuuteen – opinto-ohjauksen laadun kehittäminen lukiossa -hankkeessa. Jälkimmäisessä Ohjauksen ja tuen -sivustoa on laajennettu Opintojen jälkeen -osuudella sekä kehitetty toimintamalleja ja työkaluja siirtymävaiheisiin sekä jatko- ja uraohjaukseen. Ohjauksen laadun kehittäminen jatkuu myös osana Laadukas ja saavutettava Turun lukiokoulutus -hanketta (Lukiokoulutuksen laatustrategia 2030).

Tavoitteena on määrittää lukiokoulutuksen laadunhallinnalle sekä sen johtamiselle valtakunnalliset ja yhdensuuntaiset periaatteet. Laadun kehittämistyössä painotukset perustuvat laatustrategiassa mainittuihin neljään laatutekijään: laadukas oppiminen, hyvinvointi ja osallisuus, kehittyvä toimintakulttuuri sekä lukiokoulutuksen saavutettavuus. Hankkeessa kehitetään opettajien pedagogista osaamista (mm. kielitietoisuus) ja pedagogisia käytänteitä, palaute- ja arviointimalleja sekä laaditaan Turun lukiokoulutukselle laatukriteeristö ja kootaan lukioiden yhteinen laatukäsikirja täydentämään jo aikaisemmin tehtyjä prosessikuvauksia ja toiminnan arviointijärjestelmän kuvauksia.

5.2.2 Ryhmänohjaus lukiokoulutuksessa

Opiskelijan hyvinvoinnin, opiskelun etenemisen sekä tuen toteutuksen seurannan näkökulmasta opiskelijan ryhmänohjaajan rooli opiskelijan lähiaikuisena on keskeinen. Nykymallisessa lukiossa oma ryhmä on lukiolaisen ainoa läpi lukion samana pysyvä yhteisö.

Ryhmänohjaaja perehdyttää opiskelijansa lukioyhteisön jäseniksi ja edistää ryhmäläistensä viihtymistä ja hyvinvointia keskustelemalla opiskelijoidensa kanssa henkilökohtaisesti sekä pitämällä säännöllisesti ryhmänohjauksia. Ensimmäisen opiskeluvuoden aikana hän tutustuu jokaiseen ryhmänsä opiskelijaan yksilöllisen ryhmänohjaajakeskustelun avulla. Tavoitteena on, että jokainen ryhmänohjaaja tuntee opiskelijansa ja yhteydenpito heidän kanssaan tapahtuu matalalla kynnyksellä.

Ryhmänohjaajan seuraa oman ryhmänsä opiskelijoiden hyvinvointia, opintojen etenemistä ja opintokertymiä sekä poissaoloja lukio-opintojen ajan. Hän reagoi tarvittaessa nopeasti ottamalla yhteyttä opiskelijaan ja tarvittaessa huoltajaan sekä ohjaa opiskelijan oikean tuen piiriin. Ryhmänohjaajilla on tärkeä rooli ennaltaehkäisevien toimenpiteiden ja varhaisen puuttumisen toteutumisessa. Kotiväen ja ryhmänohjaajien välisellä yhteistyöllä tuetaan opiskelijoiden opiskelua ja opiskeluedellytyksiä sekä hyvinvointia. Ryhmänohjaaja toimii linkkinä opiskelijoidensa ja kotiväen sekä lukioyhteisön välillä.

Tukea työhönsä ryhmänohjaaja saa opinto-ohjaajilta, erityisopettajalta, rehtoreilta, terveydenhoitajilta, lukiokuraattorilta, opintopsykologilta sekä muilta lukioyhteisön jäseniltä. Ryhmänohjaajat noudattavat yhteisiä sovittuja pelisääntöjä ja luovat niiden sisällä omat toimintatapansa. Hyvä ryhmänohjaus luo kannustavaa oppimisympäristöä, synnyttää luottamusta ja edistää lukiolaisen hyvinvointia. (Ohjaus ja tuki Turun lukioissa)

5.2.3 Lukio-opintojen päättyessä

Lukiolain 25 §:n mukaan opiskelijalla on oikeus saada säännöllisesti opinto-ohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista henkilökohtaista ja muuta opintojen ja jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää ohjausta. Oikeus ohjaukseen säilyy vuoden lukio-opintojen päättymisen jälkeen silloin, kun opiskelija ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa.

Turun lukioissa on kehitteillä yhteinen ”jälkiohjauksen” toimintamalli, johon sisältyvät jatko-ohjauksen viestinnän vuosikello (ohjauksen prosessi ja toimenpiteet

lukuvuoden aikana), tiedote tuoreelle ylioppilaalle sekä Ohjaus ja tuki Turun lukiokoulutuksessa -sivulle kootut mahdolliset ja vaihtoehdot lukio-opintojen jälkeen.

5.3 Ohjaus ammatillisessa koulutuksessa

Ohjaus on kaikkien oppilaitoksessa työskentelevien yhteinen, lakisääteinen tehtävä. Turun ammatti-instituutissa on käytössä laatukäsikirja, johon on koottu toimintaohjeet. Turun ammatti-instituutissa koko henkilökunta osallistuu ohjaukseen. Onnistuneessa opiskelijan ohjauksessa hyödynnetään laajasti yhteistyötä ja moniammatillista ohjausasiantuntijuutta. Opiskelijalle varmistetaan näin ohjauksen saatavuus, ja opiskelijat tietävät, millaista ohjausta on tarjolla ja mistä ohjauksesta kukakin toimija on vastuussa.

5.3.1 Opinto-ohjaus ammatillisessa koulutuksessa

Ammatillista koulutusta koskevien säädösten mukaan (Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531) opiskelijalla on oikeus saada "henkilökohtaista ja muuta tarpeellista opinto-ohjausta". Opinto-ohjaus on yksi ohjauksen muoto, jota oppilaitoksessa toteuttaa kelpoinen opinto-ohjaaja. Opinto-ohjaaja tekee asiantuntijatyötä. Opinto-ohjauksen lisäksi opiskelijan opintojen ohjaukseen osallistuvat kaikki Turun ammatti-instituutin työntekijät.

Koulutuspäällikkö resursoi jokaiselle opiskelijalle vastuupettajan. Turun ammatti-instituutin vuonna 2023 valmistuneessa opiskeluhuoltosuunnitelmassa todetaan, että "Vastuupettajan vastuulla on seurata kokonaisuutena sitä, että opiskelijan opinnot etenevät opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman eli HOKSin mukaisesti. Jos vastuupettaja huomaa tarvetta, hän ensisijaisesti keskustelee opiskelijan kanssa ja he yhdessä sopivat, mitä jatko- tai tukitoimia tarvitaan opintojen jatkon varmistamiseksi". (Turun ammatti-instituutti 2023. Opiskeluhuoltosuunnitelma)

Opinto-ohjaajan ja vastuupettajan välinen yhteistyö on jatkuvaa. Vastuupettajalla on tärkeä rooli opiskelijan lähimpänä ohjaajana. Vastuupettaja ohjaa opiskelijaa koulutalon käytännön asioissa, kuten työturvallisuudessa, ruokailussa ja Wilma-

tunnusten käytössä. Vastuuopettaja seuraa HOKSissa sovittua osaamisen etenemistä ja oppivelvollisen poissaoloja. Opinto-ohjaaja ohjaa opiskelijaa yhdessä vastuuopettajan kanssa aina tarvittaessa. Lisäksi opinto-ohjaaja ja erityisopettaja tekevät yhteistyötä oppimisen edistämisen tueksi. Turun ammatti-instituutissa ohjausta tarjotaan esimerkiksi varhaisen tuen muodossa. Vastuuopettajan, opinto-ohjaajan ja opiskelijan yhteisessä ohjauskeskustelussa haetaan näkökulmia ja ratkaisuja opintojen etenemiseen. Opinto-ohjaajan keskeisimmät ohjauksen aiheet ammatillisessa koulutuksessa ovat usein alavalintaan liittyvät kysymykset, opinnoissa tukeminen sekä jatko-opintoihin ohjaus.

Opinto-ohjaajan työssä keskeisenä työvälineenä on yksilöllinen ja luottamuksellinen ohjauskeskustelu. Ohjauskeskustelun onnistuminen vaatii rauhallisen ja kiireettömän ympäristön. Opiskelija tulee opinto-ohjaajan luokse jonkin kysymyksen kanssa. Yleensä opiskelijan kysymys on vain lähtökohta laajemman opiskelijan elämään liittyvän ilmiön hahmottamiselle. Tästä syystä opinto-ohjaaja ja opiskelija saattavat tavata useamman ohjauskeskustelun aikana. Opinto-ohjaaja ohjaa opiskelijoita lähiohjauksessa ja etäohjauksessa. Opinto-ohjaus on mukana ajan muutoksessa uuden teknologian ja kestäväen kehityksen näkökulmien ja tarpeiden mukaan. Opiskelijan ja opinto-ohjaajan käymä ohjauskeskustelu tukee opiskelijan hyvinvointia. Tavoitteena on opiskelijan itsetuntemuksen lisääminen. Opinto-ohjaajan ja opiskelijan yhteisenä tavoitteena on paremman tulevaisuuden etsiminen ja luominen yhteisten ohjauskeskustelujen avulla.

Luvussa käytetyt lähteet löytyvät lähdeluettelosta kohdassa Opinto-ohjaus ammatillisessa koulutuksessa.

5.3.2 Ryhmäohjaus ammatillisessa koulutuksessa

Ammatillisessa koulutuksessa vastuuopettaja huolehtii oman ryhmänsä opiskelijoiden perehdyttämisestä oppilaitokseen ja tutkinnon perusteisiin, opintoihin sekä on mukana opiskelijoiden ryhmäytymisessä opintojen alkuvaiheessa ja tukemassa ryhmän toimintaa ja yhteisöllisyyttä koko opintojen ajan.

Vastuuopettaja aloittaa jokaisen opiskelijan kanssa opintojen alussa henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen ja urasuunnittelun, jota päivitetään säännöllisesti ja aina

tilanteen niin vaatiessa. HOKS-keskustelussa selvitetään opiskelijan aiempi osaaminen ja tehdään tunnistamisen johtopäätökset. Vastuupettaja seuraa prosessin etenemistä ja suunnittelee opiskelijan kanssa opinnot tunnistamisen perusteella.

Vastuupettajan tehtävänä on seurata oman ryhmänsä opiskelijoiden opintojen etenemistä ja opintokertymiä sekä poissaoloja. Hän ottaa yhteyttä opiskelijaan ja tarvittaessa myös huoltajaan sekä ohjaa opiskelijan oikean tuen piiriin. Vastuupettajalla on tärkeä rooli ennaltaehkäisevien toimenpiteiden ja varhaisen puuttumisen toteutumisessa.

Vastuupettaja toimii yhteistyössä huoltajien, koulutuspäällikön, tiiminvastaavan, opinto-ohjaajan, erityisopettajan, kuraattorin ja muun opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa.

Vastuupettaja kannustaa, tukee ja auttaa jokaisen opiskelijan henkilökohtaista kasvua ammatillisuuteen.

Luvussa käytetyt lähteet löytyvät lähdeluettelosta kohdassa Ryhmänohjaus ammatillisessa koulutuksessa.

5.3.3 Uraohjaus ammatillisessa koulutuksessa

Uraohjaaja toimii opiskelijan tukena työllistymiseen liittyvissä asioissa, erityisesti opintojen loppuvaiheessa valmistumisen lähestyessä tai opintojen keskeytyessä. Uraohjaaja tukee opiskelijoita aktiivisessa työnhaussa ja auttaa kehittämään monipuolisesti työnhakutaitoja. Tukea ja ohjausta saa mm. työhakudokumenttien laatimiseen, omien vahvuksien ja osaamisen tunnistamiseen, oman osaamisen markkinointiin, työnhakusuunnitelman tekemiseen ja eri työnhakukanavien hyödyntämiseen. Uraohjaaja ei tee asioita opiskelijan puolesta eikä ehdota valmiita vastauksia, vaan tavoitteena on opiskelijan itsetuntemuksen, tiedonhakutaitojen ja päätöksentekotaitojen vahvistuminen, mikä tukee opiskelijan urasuunnittelutaitojen kehittymistä.

Jos opiskelijan työllistyminen avoimille työmarkkinoille ei heti opiskelujen jälkeen ole todennäköistä tai mahdollista, uraohjaaja auttaa opiskelijan sopivien työllistymistä

edistävien palveluiden pariin. Uraohjaaja toimii erilaisissa työllistymistä edistävissä verkostoissa ja tekee yhteistyötä mm. alueen työllisyyspalveluiden, ohjausta ja kuntoutusta tarjoavien tahojen sekä yritysten kanssa.

5.4 Ohjaus Turun toisen asteen koulutuksen nivelvaiheissa

Nivelvaihteyttä tehdään sekä alanivelessä eli yhdessä perusopetuksen kanssa että ylänivelessä eli valmistuneiden opiskelijoiden jatko-opintopaikkojen kanssa.

Tavoitteena on saada riittävää ja oikea-aikaista tietoa opiskelijan toisen asteen opintojen alkuvaiheessa ja näin varmistaa opintojen sujuva jatkuminen toisella asteella. Nivelvaiheen merkitys korostuu, mikäli opiskelijalla on selkeitä tuen tai ohjauksen tarpeita. Tiedonsiirto perustuu aina opiskelijan ja huoltajan kanssa tehtävään luottamukselliseen yhteistyöhön. Nivelvaiheen haasteet liittyvät mm. tietoturvalliseen tiedonsiirtoon ja siihen, että noin 40 % toisen asteen opiskelijoista tulee muualta kuin Turusta.

Tiedonsiirron merkityksen ja oikea-aikaisuuden korostaminen Turun kaupungin ja opiskelijoiden muiden kotikuntien kanssa on tärkeää, jotta opiskelijan tukeen ja ohjaukseen voidaan kiinnittää tarvittava huomio heti opintojen alkaessa toisella asteella.

Perusopetuksen kanssa tehtävä yhteistyö

TAIn eri koulutusaloilla järjestetään perusopetuksen opiskelijoille ja heidän huoltajilleen erilaisia tutustumistilaisuuksia, kuten avoimet ovet ja huoltajaillat. Lisäksi perusopetuksen oppilaille mahdollistetaan "Amis tutuksi"-tutustumisjaksoja eri aloille. TUVA-opiskelijoille järjestetään omia tutustumispäiviä. TAIn erityisopettajat korostavat perusopetuksen opojen kanssa käytävän vuoropuhelun tärkeyttä ja yhteistyön syventämistä mm. siitä, minkälaiset opiskelijat soveltuvat eri koulutusaloille.

TAIn opinto-ohjaajat toivovat yhteistyön tiivistämistä ja sujuvoittamista hakeutumisessa aikuisten perusopetuksesta ja tutkintokoulutukseen valmentavasta TUVA-koulutuksesta tutkinto-opiskelijaksi.

TAI viestii aktiivisesti ammatillisen koulutuksen eri mahdollisuuksista Turun seudun perusopetuksen ja lukioiden opinto-ohjaajille sekä muille ohjaustahoille. Syksyisin perusopetuksen opoille järjestettävä tiedotuspäivä toimii hyvin, ja se mahdollistaa tehokkaan verkostoitumisen. Keskusteluyhteys perusopetuksen opojen kanssa on sujuvaa. Tiedonsiirtoon toivotaan kuitenkin ripeyttä. Tietojen tulisi olla TAI:n käytettävissä kuukauden kuluessa opintojen alkamisesta, jotta tieto olisi käytettävissä ensikertaisen HOKS-hyväksynnän yhteydessä. TAI:ssa kiinnitetään erityistä huomiota tietosuojaan ja TAI:ssa onkin otettu käyttöön tiedonsiirtolomake, joka toimitetaan sähköisesti.

Lukioiden järjestävät tutustumisiltoja perusopetuksen oppilaille ja heidän huoltajilleen. Tapaamiset mahdollistavat sekä koulutaloihin että henkilöstöön ja mm. erityislinjojen painotuksiin tutustumisen. Koska lukioiden opiskelijoista noin 40 % tulee Turun ulkopuolelta, pyritään tietoa tapahtumista jakamaan laajasti Turun lähikuntiin.

Lisäksi lukioiden tiedottavat toiminnastaan Turun seudun perusopetuksen opinto-ohjaajia. Vuodenvaihteessa toteutettavaan tiedotustilaisuuteen kutsutaan sekä Turun kaupungin perusopetuksen erityisopettajat että opinto-ohjaajat. Paikalla ovat myös lukion erityisopettajat ja opinto-ohjaajat. Tilaisuudessa verkostoidutaan ja jaetaan molemmin puolin tietoa oppilaitosten käytänteistä ja aikatauluista. Keskustelu mahdollistaa esimerkiksi tiedonsiirtoon liittyvien käytänteiden yhtenäistymistä.

Jatko-ohjaus

Koulutuksen järjestäjällä on velvollisuus ohjata toisen asteen suorittaneita vielä koulutuksen päättymisen jälkeen. Henkilöllä on oikeus pyytää ohjausta jatko-opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin liittyen. Oikeus jatko-ohjaukseen jatkuu koulutuksen tai tutkinnon suorittamisvuotta seuraavan vuoden loppuun. Tutkinnon suorittanut ohjataan hakemaan tarvitsemaansa ohjausta TE-toimistoista ja ohjaamoista, kun tavoitteena on siirtyä työelämään. (Opetushallitus 2023. Ohjeita lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen.)

Kansallisen koulutuksen arviointikeskus Karvi arvioi uusia opinto-ohjauksen muotoja vuosina 2022–2024. Arviointiaineiston mukaan opiskelijat kiittävät saamaansa opinto-ohjausta. Kehittämistarpeeksi lukiokoulutuksen opinto-ohjauksessa koettiin lukion

jälkeiseen koulutus- ja työelämään ohjaus. Opiskelijat kokivat tarvitsevansa enemmän tietoa koulutusten sisällöistä korkeakoulutuksessa sekä niiden vastaavuudesta työelämään. (Karvi 2023. Opinto-ohjaus osana oppivelvollisuuden laajentumista: yksilöllisen opinto-ohjauksen merkitys korostuu, resurssien riittävyys tulee varmistaa.)

Ammatillisten opintojen päättyessä

Opiskelijan urasuunnitelma kirjataan opintojen aikana HOKSiin ja opiskelijaa tuetaan sellaisten valintojen tekemisessä, jotka tukevat suunnitelmaa. Kun opiskelijan suunnitelmana on ammatillisista opinnoista työelämään siirtyminen, on opintojen aikaisilla työelämässä oppimisen jaksoilla olennainen merkitys työllistymiselle. Entistä enemmän opiskelijat siirtyvät oppilaitosmuotoisista opinnoista opintojen loppuvaiheessa suorittamaan opinnot oppisopimuksella. Mikäli opiskelijalla ei ole tiedossa mahdollista työpaikkaa, häntä tuetaan työpaikan haussa. Erityisesti opiskelijan alan ammatilliset opettajat ovat keskeisessä roolissa, koska he tuntevat parhaiten alansa työpaikat. Työnhaussa tukena toimivat myös uraohjaajat, jotka mm. avustavat opiskelijaa työpaikkojen löytämisessä, yhteydenotossa ja hakuprosessissa. (ks. 5.3.3 Uraohjaus ammatillisessa koulutuksessa)

6. Kehittämisehdotukset

Turun toisen asteen tuen ja ohjauksen strategia liittyy Osaamisen kärkihankkeeseen ja Maan parhaaseen oppimispolkuun. Tehdyt kehittämisajatukset ovat linjassa koulutuksen keskeisten arvojen kanssa. Niitä ovat tasa-arvo, yhdenvertaisuus, osallisuus, moninaisuuden arvostus, yhteisöllisyys ja saavutettavuus.

Laajentuneen oppivelvollisuuden yksi keskeinen tavoite on taata jokaiselle peruskoulun päättäneelle nuorelle opiskelupaikka lukiosta tai ammatillisesta koulutuksesta.

Ei ole itsestään selvää, että opinnot etenevät ja opiskelija saavuttaa tavoitteensa eli tutkinnon toisen asteen oppilaitoksesta. Oikein resursoidut tuen ja ohjauksen palvelut turvaavat opiskelijan hyvinvointia, ennaltaehkäisevät syrjäytymistä, varmistavat opintojen etenemistä, jotta opiskelija saisi suoritettua toisen asteen tutkinnon.

Toisen asteen tuen ja ohjauksen strategian taustaksi on kerätty opiskelijoilta, huoltajilta, henkilöstöltä ja eri yhteistyötahoilta näkemyksiä toteutettavan tuen ja ohjauksen toimivuudesta. Osallistamisen tavoitteena ei ole ollut etsiä vain toiminnan epäkohtia. Yhtä merkityksellistä on ollut kerätä tietoa tällä hetkellä toteutettavista toimivista käytänteistä. Tuloksista nousee esille selviä kehittämiskohteita. Oppilaitoksiin toivotaan enemmän aikaa ja mahdollisuutta oppimiseen, opettamiseen ja kohtaamiseen. Käytännössä tällä tarkoitetaan pienempiä ryhmiä, enemmän työntekijöitä ja selkeitä levollisuutta lisääviä käytänteitä, jotka kumpuavat laadukkaasta pedagogiikasta ja johtamisesta. Näiden toimenpiteiden avulla mm. vähennetään tyttöjen pahoinvointia, turvataan vieraskielisten opiskelijoiden opintojen etenemistä ja ennaltaehkäistään opintojen keskeyttämistä ja syrjäytymistä.

Mitä tulee tehdä toisin?

Toisen asteen opintojen kuormitus ilmenee erityisesti tyttöjen kokemana uupumusasteisena väsymyksenä. Tämä on näkynyt mm. opintoaikojen pitenemisenä ja joidenkin osalta opintojen keskeyttämisenä oppivelvollisuuden päätyttyä. Kaikki opiskelijat eivät ole koulukuntoisia. Opiskelijoiden henkinen pahoinvointi, uupuminen ja vuosittain kasvava psyykkisen tuen tarve edellyttää nopeita toimenpiteitä.

Nykyistä pienemmät opiskelijaryhmät antavat opettajille mahdollisuuden tunnistaa ja reagoida opiskelijoiden yksilöllisiin tuen tarpeisiin. Systemaattisesti toteutettavat alkuseulonnat mahdollistavat opiskelijoiden lähtötilanteen nopean kartoituksen. Tuki- ja ohjauspalveluiden riittävä saatavuus, toimivat tilat ja laadukkaat oppimateriaalit sekä oppimaan oppimisen taitojen opetus tukevat opiskelijoiden tavoitteiden saavuttamista ja vähentävät opinnoista johtuvaa kuormitusta. Opetushenkilöstön tulee saada riittävää täydennyskoulutusta oman oppiaineensa puitteissa tarjottavasta laadukkaasta oppimisen ohjauksesta ja tuen toteutuksesta. Lisäksi paperisten oppikirjojen käyttö sähköisen oppimateriaalin rinnalla on mahdollistettava kaikille siitä hyötyville opiskelijoille.

Kieli- ja kulttuuritietoiseen opetukseen tulee panostaa nykyistä enemmän. Monikielisten opiskelijoiden koulutus edellyttää uudenlaista koulutussuunnittelua ja ratkaisuja mm. tehokkaaseen suomen kielen opiskeluun. S2-opintojen yhdenmukaistaminen ja opetuksen tarjoaminen kaikissa koulutaloissa tukee

opiskelijoiden yhdenvertaisuutta. Samalla varmistetaan opiskelijoiden opintojen sujuva eteneminen ja opintojen saavutettavuus.

Toisen asteen koulutuksen hallintoon on suunnattava riittävät resurssit, jotta rehtoreiden ja koulutuspäälliköiden aika riittää oppilaitoksen laadukkaaseen pedagogiseen johtamiseen ja toimintakulttuurin kehittämiseen. Tästä hyötyvät niin opiskelijat kuin koulun henkilöstö. Opiskelijoilla on oikeus yhdenvertaisiin ja opiskelupaikasta riippumattomiin tuki- ja ohjauspalveluihin. Tuki ja ohjaus kuuluvat yhtä paljon lahjakkaalle opiskelijalle kuin nuorelle, jolla ilmenee oppimisvaikeuksia. Erityisopetuksen ja oppilaanohjauksen henkilöstön määrään tulee kiinnittää huomiota ja varmistaa yhdenvertaiset tuen ja ohjauksen palveluiden resurssit. Koronatuen mahdollistamat erityisopettajien ja opinto-ohjaajien resurssit tulee säilyttää ja tavoitteena on, että jokaisessa koulutalossa työskentelee riittävä määrä päteviä tuen ammattilaisia, jotka työskentelevät työhön soveltuviin tiloihin.

Turussa hankkeissa kehitettyjen hyvien käytäntöjen ja toimintamallien sekä työkalujen käyttöönottoon ja osaamisen kehittämiseen tarvitaan aikaa ja resursseja. Tavoitteena tulisi olla, että kehitetyt käytännöt muotoutuvat osaksi ohjauksen ja tuen arkea ja ovat yhteisiä toimintamalleja tai työkaluja ja niistä hyötyvät kaikki opiskelijat. Hankkeiden myötä on havaittu myös jatkokehittämisen kohteita, joita ovat mm. kielitietoisuuden ja kulttuuritietoisuuden kehittäminen, opetusteknologian (mm. tekoäly) hyödyntäminen ohjauksen ja tuen saavutettavuuden parantamiseksi, moniammatillisen yhteistyön toimintamallien kehittäminen, pienryhmäopetuksen ja -ohjauksen kehittäminen.

Oppilaitosten välistä nivelvaiheyhteistyötä on tiivistettävä. Lisäksi sairaalakoulun kanssa tehtävää yhteistyötä on kehitettävä huomioimaan nykyistä paremmin myös toisen asteen opiskelijoiden tuen haasteita. Tavoitteena on saada käyttöön mm. perusopetuksen kanssa hyvin toimiva konsultaatiomalli.

Oppilaitoksissa toteutettavien pedagogisten ja Varhan tukipalveluiden riittävyttä on seurattava säännöllisesti ja mahdollisiin muutostarpeisiin on reagoitava nopeasti. Yhtenäisen tuen palvelutason määrittely Varhan palveluissa varmistaa opiskelijoiden yhdenvertaiset ja hyvinvointia tukevat opiskeluhuollon palvelut. Opiskelijat korostavat palautteessaan lähipalveluiden ja tuen esteettömyyden merkitystä. Oppilaitosten yhteydessä olevat riittävät esteettömät tilat mahdollistavat opiskelijoiden laadukkaan

oppimisen sekä ohjaus- ja tukipalveluiden toteutuksen opiskelupäivän yhteydessä. Omassa oppilaitoksessa tarjolla oleviin palveluihin on helppo hakeutua.

6.1 Keskeiset kehittämiskohteet Turun lukioissa

Toimintatavat ja -mallit, prosessit

- Kehitetään systemaattisia opiskelijoiden tuen tarpeen havaitsemisen toimintamalleja
- Kehitetään konkreettisia malleja tuen ja ohjauksen suunnitteluun, toteutukseen ja vaikuttavuuden arviointiin, sekä luodaan eri ammattiryhmille ohjeistus ja roolitus
- Luodaan säännöllisen seurannan malli tuen ja ohjauksen toimivuudelle ja vaikuttavuudelle
- Pienennetään lukioiden opiskelijaryhmien kokoa niiden opintojaksojen kohdalla, joissa ryhmät ovat liian suuria
- Tunnistetaan ja huomioidaan eri opiskelijaryhmien tarpeet koulutustarjonnan suunnittelussa
- Kehitetään oppimisympäristöjä ja monimuoto-opiskelua sekä otetaan digitaalisten oppimateriaalien rinnalle tarvittaessa painettua materiaalia
- Kehitetään suomi toisena kielenä (S2) ja kielitietoista opetusta
- Tuetaan opiskeluhuvinvointia ja ennaltaehkäistään yksinäisyyttä yhteisöllisyyttä lisäävillä toimenpiteillä
- Varmistetaan riittävät esteettömät opetus- ja työskentelytilat opiskelijoille ja henkilöstölle

Henkilöstö

- Vahvistetaan koko henkilöstön oppimisen tuen osaamista ja oppimaan oppimisen ohjauksen taitoja
- Kehitetään erityisopettajien, opinto-ohjaajien ja aineenopettajien konsultaatioon perustuvaa yhdessä opettamisen mallia ja erityisopettajien keskinäistä parityöskentelyä

- Kehitetään lukioiden henkilöstön työnohjausta
- Tuetaan henkilöstön työhyvinvointia
- Varmistetaan riittävät resurssit erityisopetukseen ja opinto-ohjaukseen sekä lukion hallintoon

Sidosryhmät

- Kehitetään tiedonsiirtoa perusopetuksesta toiselle asteelle
- Tiivistetään ohjausyhteistyötä Turun korkeakoulujen kanssa, jotta varmistetaan toiselta asteelta valmistuvien opiskelijoiden sujuva siirtymä korkeakoulukoulutukseen
- Tiivistetään ohjausyhteistyötä Turun korkeakoulujen kanssa monikielisten opiskelijoiden korkeakoulukoulutukseen siirtymisen tueksi
- Kehitetään yhteistyötä sairaalakoulun kanssa
- Vahvistetaan moniammatillista opiskeluhuoltoa ja tehdään siitä näkyvä tuen muoto
- Tiivistetään yhteistyötä Turun kaupungin nuorisopalveluiden sekä kolmannen sektorin palvelun tuottajien kanssa

6.2 Keskeiset kehittämiskohteet Turun ammatti-instituutissa

Toimintatavat ja -mallit, prosessit

- Kehitetään systemaattisia opiskelijoiden tuen tarpeen havaitsemisen toimintamalleja
- Kehitetään konkreettisia malleja tuen ja ohjauksen suunnitteluun, toteutukseen ja vaikuttavuuden arviointiin, sekä luodaan eri ammattiryhmille ohjeistus ja roolitus
- Kehitetään opiskelijoiden kohtaamiseen malleja, selkeytetään prosesseja ja varmistetaan riittävät resurssit
- Luodaan säännöllisen seurannan malli tuen ja ohjauksen toimivuudelle ja vaikuttavuudelle
- Tunnistetaan ja huomioidaan eri opiskelijaryhmien tarpeet koulutustarjonnan suunnittelussa

- Mahdollistetaan opiskelijoiden erilaisten polkujen toteutuminen kaikilla aloilla, esimerkiksi opiskeluvalmiuksia tukevat opinnot, ammattikorkeakoulupolku, kaksoistutkinnon kehittäminen
- Kehitetään suomi toisena kielenä (S2) ja kielitietoista opetusta
- Tuetaan opiskeluhyvinvointia ja ennaltaehkäistään yksinäisyyttä yhteisöllisyyttä lisäävillä toimenpiteillä
- Huomioidaan kampuksien tilojen suunnittelussa ohjauksen ja tuen tarpeet, opiskelijakunnan tarpeet sekä esteettömyys

Henkilöstö

- Vahvistetaan oppimisen tuen osaamista ja oppimaan oppimisen ohjauksen taitoja koko henkilöstöllä, yhteistyö Ammattiopisto Spesian kanssa
- Arvioidaan ja kehitetään erityiseen tukeen liittyvät tehtävät, toteutusmallit ja toimijoiden roolit sekä varmistetaan resursoinnin riittävyys
- Arvioidaan ja kehitetään vastuuopettajuuteen liittyvät tehtävät, toteutusmallit ja toimijoiden roolit sekä varmistetaan resursoinnin riittävyys
- Kehitetään henkilöstön työnohjausta
- Vahvistetaan henkilöstön yhteistoiminnallista suunnittelutyötä ja yhteiskehittämistä
- Tuetaan henkilöstön työhyvinvointia
- Varmistetaan riittävät resurssit erityisopetukseen ja opinto-ohjaukseen sekä ammatillisen koulutuksen hallintoon

Sidosryhmät

- Vahvistetaan työelämässä tapahtuvan oppimisen tukea ja lisätään sekä kehitetään työpaikkaohjaajakoulutusta, erityisesti huomioiden tukea tarvitsevat opiskelijat
- Vahvistetaan moniammatillista opiskeluhoitoa ja tehdään siitä näkyvä tuen muoto
- Vahvistetaan yhteistyötä erityisesti monikielisten ja tuen tarpeessa olevien opiskelijoiden huoltajien kanssa
- Kehitetään tiedonsiirtoa perusopetuksesta toiselle asteelle

- Tiivistetään ohjausyhteistyötä Turun korkeakoulujen kanssa, jotta varmistetaan toiselta asteelta valmistuvien opiskelijoiden sujuva siirtymä korkeakoulukoulutukseen
- Tiivistetään ohjausyhteistyötä Turun korkeakoulujen kanssa monikielisten opiskelijoiden korkeakoulukoulutukseen siirtymisen tueksi
- Kehitetään yhteistyötä sairaalakoulun kanssa
- Tiivistetään yhteistyötä Turun kaupungin nuorisopalveluiden sekä kolmannen sektorin palvelun tuottajien kanssa
- Tiivistetään yhteistyötä työllisyyspalveluiden kanssa

Eteneminen ja seuranta

Edellä esitettyihin kehittämiskohteisiin laaditaan tarkemmat etenemissuunnitelmat ja tavoitteet. Toisen asteen tuen ja ohjauksen strategian 2030 toteutumista tullaan seuraamaan vuosittain palvelusuunnitelmien kautta. Strategia tulee olemaan ns. elävä asiakirja, joka huomioi toimintaan vaikuttavat muutostarpeet ja kehittyä strategian toteuttamisen yhteydessä.

Lähteet

Aikuislukiolaki 439/1994. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1994/19940439>

ePerusteet. Erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa. [Erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa - ePerusteet \(opintopolku.fi\)](#)

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Karvi (2021). Erityinen tuki voimavaraksi. Arviointi ammatillisen koulutuksen erityisestä tuesta.

[ERITYINEN TUKI VOIMAVARAKSI – Arviointi ammatillisen koulutuksen erityisestä tuesta | Kansallinen koulutuksen arviointikeskus \(Karvi\)](#)

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Karvi: Opinto-ohjaus osana oppivelvollisuuden laajentumista: yksilöllisen opinto-ohjauksen merkitys korostuu, resurssien riittävyys tulee varmistaa. 16.11.2023

[Opinto-ohjaus osana oppivelvollisuuden laajentumista: yksilöllisen opinto-ohjauksen merkitys korostuu, resurssien riittävyys tulee varmistaa | Kansallinen koulutuksen arviointikeskus \(Karvi\)](#)

Laki ammatillisesta koulutuksesta 11.8.2017/531.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170531>

Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta 1215/2020.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201215>

Laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta 166/2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220166>

Laki ylioppilastutkinnosta 502/2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190502>

Lukiolaki 10.8.2018/714. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180714>

Ohjaus ja tuki Turun lukioissa (2023). [Ohjaus ja tuki Turun lukioissa \(turku.fi\)](#)

Oikeusrekisterikeskus (2020). Rikostaustaote lasten kanssa toimimiseen.

<https://www.oikeusrekisterikeskus.fi/fi/index/palvelut/rikosrekisteriote/rikostaustaotela-stenkanssatoimimiseen.html>

Opetushallitus. Erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa. [Erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa - ePerusteet \(opintopolku.fi\)](#)

Opetushallitus. Henkilökohtaistaminen. [Henkilökohtaistaminen | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Opetushallitus (2023). Hyvän ohjauksen kriteerit. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/hyvan-ohjauksen-kriteerit-0>

Opetushallitus 2019. Lukion opetussuunnitelman perusteet. [Lukion opetussuunnitelmien perusteet | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Opetushallitus. Määräys suunnitelmasta kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelyistä OPH-1106-2022. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/maarays-suunnitelmasta-kurinpitokeinojen-kayttamisesta-ja-niihin-0>

Opetushallitus (2023). Ohjeita lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen. [Ohjeita lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Opetushallitus. Poikkeaminen ja mukauttaminen. [Poikkeaminen ja mukauttaminen | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)

Opetushallitus. SORA-ratkaisuja soveltumattomuuteen. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/sora-ratkaisuja-soveltumattomuuteen>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Kysymyksiä ja vastauksia oppivelvollisuudesta. <https://okm.fi/kysymyksia-ja-vastauksia-oppivelvollisuudesta>

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Lukiokoulutus. [Lukiokoulutus - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö](#)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2013/20131287>

Pedagoginen tuki Turun lukioissa. <https://www.koulutustakuu.fi/tukityokalut-lukioihin/wp-content/uploads/sites/20/2020/10/pedagoginen-tuki-turun-lukioissa.pdf>

Opinto-ohjaus ammatillisessa koulutuksessa:

- Heikonen, Lauri & Ahtiainen, Raisa & Fonsén, Elina & Heikkinen, Kirsi-Marja & Lahtero, Tapio & Kallioniemi, Arto KOULUTUS | Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja: 2023:7. Kohti kehittyvää johtajuutta. Varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen johtajuushankkeen (VEPO 2035) loppuraportti.
- Lahtero Tapio & Salonen Mikko. 2002. Pätevästä erinomaiseksi. Rehtori koulun toimintakulttuurin kehittäjänä.
- Pirttiniemi, Juhani & Vehviläinen Jukka. (2018). Yhteisen ohjausvastuun aika - Näkökulmia ohjauksen haasteisiin ammatillisen koulutuksen murroksessa. OPO 2,
- Opinto-ohjaajan käsikirja, Oppaat ja käsikirjat 2018:1. Juvenes Print.
- Välijärvi, Jouni. (2018). Ohjaus sivistyskunnan tehtävänä. OPO 2, Opinto-ohjaajan käsikirja, Oppaat ja käsikirjat 2018:1. Juvenes Print.
- Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017, Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, Oppivelvollisuuslaki 1214/2020, Turun ammatti-instituutin Laatukäsikirja

Oppivelvollisuuslaki 1214/2020. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2020/20201214>

Roiha, A., Nieminen, J. & Mäntylä, K. 2023. Lukion vieraiden kielten opettajien käytänteitä ja käsityksiä eriyttävästä arvioinnista. Teoksessa Mäkipää, T., R. Hilden & A. Huhta (toim.). Kielenoppimista tukeva arviointi – Assessment for supporting language learning. AFinLA-teema / n:o 15, 97–123.

Ryhmänohjaus ammatillisessa koulutuksessa:

- Turun ammatti-instituutti. Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadinta (HOKS). [Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadinta \(HOKS\) | Turun ammatti-instituutti \(turkuai.fi\)](#)
- Turun ammatti-instituutti. Opintojen ohjaus. [Opintojen ohjaus | Turun ammatti-instituutti \(turkuai.fi\)](#)
- Turun ammatti-instituutti (2022). Poissaoloihin puuttuminen ja opintojen keskeyttämisen ennaltaehkäisy Turun ammatti-instituutissa. [Poissaoloihin puuttuminen ja opintojen keskeyttämisen ennaltaehkäisy Turun ammatti-instituutissa \(turkuai.fi\)](#)
- Turun ammatti-instituutti (2020). Vastuuopettajan työtehtäviä. [vastuuopettajan_tyotehtavia_tai.pdf \(turkuai.fi\)](#)

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry (2022). Amisbarometri.

[Amisbarometri – SAKKI \(sakkiry.fi\)](#)

Taitava OPVA. <https://www.taitavaopva.fi/opva>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL (2023). Opiskeluhoolto. [Opiskeluhoolto - THL](#)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL (2023). Yhteisöllinen opiskeluhoolto.

[Yhteisöllinen opiskeluhoolto - THL](#)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL (2023). Yksilökohtainen opiskeluhoolto.

[Yksilökohtainen opiskeluhoolto - THL](#)

Tie tulevaisuuteen – opinto-ohjauksen laadun kehittäminen lukiossa

Tilastokeskus (2023). [Tehostettua tai erityistä tukea saaneet oppilaat muuttujina](#)

[Vuosi, Alue ja Tiedot. PxWeb \(stat.fi\)](#)

Turku Sivistystoimiala. Turun ammatti-instituutin SORA-toimielimen

menettelytapaohje. Kasvatus- ja opetuslautakunnan suomenkielinen lukio- ja

ammattiopetusjaosto 9.4.2019 § 27.

https://www.turkuai.fi/sites/default/files/atoms/files/tain_sora-ohje_0.pdf

Turun ammatti-instituutti (2023). Erityisen tuen opas.

Turun ammatti-instituutti. Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadinta (HOKS). [Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laadinta \(HOKS\) | Turun ammatti-instituutti \(turkuai.fi\)](#)

Turun ammatti-instituutti (2023). Kurinpitosuunnitelma.

https://www.turkuai.fi/sites/default/files/atoms/files/turun_ammatti-instituutin_kurinpitosuunnitelma.pdf

Turun ammatti-instituutti. Laatukäsikirja. <https://www.turkuai.fi/laatukasikirja>

Turun ammatti-instituutti. Opintojen ohjaus. [Opintojen ohjaus | Turun ammatti-instituutti \(turkuai.fi\)](#)

Turun ammatti-instituutti. Opiskeluohjeet.

<https://www.turkuai.fi/opiskeluohjeet>

Turun ammatti-instituutti (2023). Opiskeluohjelmasuunnitelma.

https://www.turkuai.fi/sites/default/files/atoms/files/turun_ammatti-instituutin_opiskeluohjelmasuunnitelma_0.pdf

Turun Ammattikorkeakoulu (2023). Väyläopinnot. <https://www.turkuamk.fi/fi/tutkinnot-ja-opiskelu/avoin-amk/yhteistyoppilaitokset/>

Turun lukioden erityislinjat 2023. [Turun lukioden erityislinjat | Turku.fi](#)

Turun yliopisto. Tutustu yliopistoon - opinnot, tapahtumat ja info hakijoille. [Tutustu yliopistoon - opinnot, tapahtumat ja info hakijoille | Turun yliopisto](#)

Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 20 §:n muuttamisesta 138/2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180138>

Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 20 §:n muuttamisesta 744/2018.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180744>

Ylioppilastutkintolautakunta. Määräykset ja ohjeet - erityisjärjestelyt.

<https://www.ylioppilastutkinto.fi/fi/tutkinnon-toimeenpano/erityisjarjestelyt>

Liitteet

Toisen asteen tuen strategia -henkilöstökysely (liite 1)

Työskentelen

- lukiossa/ammatti-instituutissa

Mitä ammattiryhmää edustat?

- aineenopettaja/opettaja, erityisopettaja, opinto-ohjaaja, rehtori, apulaisrehtori, koulutuspäällikkö, tiimivastaava

1. Millaisissa tukeen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa opiskelijat ottavat sinuun yhteyttä?

- Lukio-opiskelijoiden yleisimmät yhteydenoton syyt olivat kokeiden uusinta, koejärjestelyt ja opintojen etenemiseen liittyvät haasteet. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien yhteydenoton syyt olivat opintojen etenemisen haasteet, poissaolot ja opintojen yksilölliset suoritusaikataulut.

2. Millaisissa tukeen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa sinä olet yhteydessä opiskelijaan tai huoltajaan?

- Lukion opettajien yhteydenotot opiskelijoihin tukeen ja hyvinvointiin liittyen koskivat yleisimmin opiskelijan poissaoloja, haasteita opintojen etenemisessä ja kokeiden uusintaa. Ammatillisessa koulutuksessa syyt liittyivät poissaoloihin, haasteisiin opintojen etenemisessä sekä yksilölliseen opintojen etenemisaikatauluun ja keskittymisen vaikeuteen.

3. Mitkä ovat tavallisimmat tapasi tukea opiskelijan hyvinvointia ja opintojen etenemistä?

4. Mitkä ammattiryhmät oppilaitoksessa ovat tärkeimmät yhteistyökumppanisi opiskelijan tukeen liittyen?

5. Minkä arvosanan (0-10) antaisit oman oppilaitoksesi tarjoamalle opiskelijan tuelle?

- Yhdistetyt vastaukset kysymyksiin 3–5
- Toisen asteen oppilaitosten opetushenkilöstön keskeisimmät tavat tukea opiskelijoita olivat opiskelijoiden kanssa käytävät keskustelut, pedagogiset tukikeskustelut ja opiskelijoiden edelleen ohjaus jollekin toiselle oppilaitoksen henkilölle. Opiskelijan tukea toteutetaan ensisijaisesti yhteistyössä opinto-ohjaajan, ryhmäohjaajan/vastuuopettajan ja erityisopettajan. Lukion vastaajat olivat tyytyväisempiä oppilaitoksen tarjoamaan opiskelijan tukeen kuin ammatillisen koulutuksen vastaajat.

6. Miten seuraavat tukeen liittyvät asiat ja käytänteet toimivat oppilaitoksessasi (pois lukien Varhan työntekijät)?

- Sekä lukio- että ammatillisessa koulutuksessa henkilöstön yhteistyö ja osaaminen olivat hyvällä tasolla. Selvästi eniten parantamisen tarvetta oli resurssien määrässä. Resurssitarvetta konkretisoitiin maininnoilla vähäisestä ajasta, tilaongelmista ja liian suurista opetusryhmistä. Vastaajien mukaan opettajien työmäärä on kasvanut, mikä heikentää heidän työssäjaksamistaan. Ammatillisessa koulutuksessa kaivataan erityisesti lisää erityisopetusta ja aikaa hoitaa vastuuopettajan tehtäviä.

7. Miten seuraavat oppilaitoksen ulkopuolisen toimijan toteuttamat tukeen liittyvät käytänteet toimivat oppilaitoksessasi?

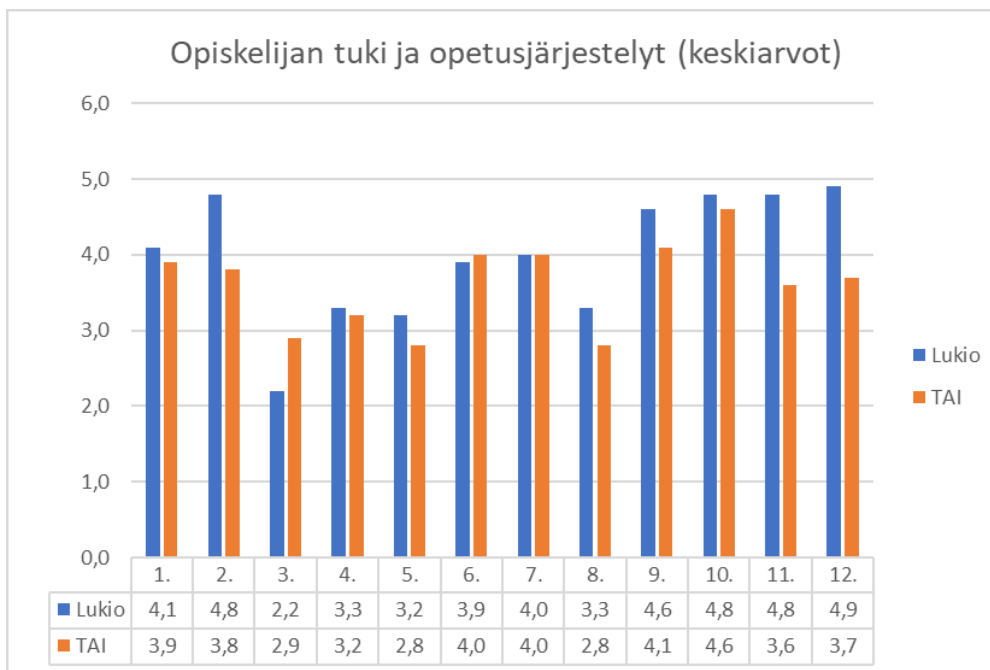
- Yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten toimijoiden kanssa on toimivaa koko toisella asteella. Lukiossa työnjako eri toimijoiden välillä oli selkeää, ammatillisessa koulutuksessa työnjakoa ei pidetty yhtä toimivana. Tiedonkulku koetaan ongelmallisena Varhan kanssa erityisesti Wilman käyttöoikeuksien muuttumisen myötä. Lisäksi ulkopuolisten toimijoiden (esim. Varha) resursseja pidetään riittämättöminä.

8. Opiskelijan tuki ja opetusjärjestelyt

- Vastausten mukaan toisen asteen koulutuksessa opetushenkilöstö on sitoutunut ja panostaa opiskelijoiden hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseen. Lukioissa oppilaitoksen johdon sitoutuminen ja panostus opiskelijoiden hyvinvointiin ja oppimisen tukemiseen koettiin hyväksi,

ammattillisessa koulutuksessa arvio johdon panostamisesta ja sitoutumisesta oli heikompi. Lukioiden selvästi heikoin tulos liittyi tuen ja opetusjärjestelyiden osalta opetusryhmien kokoon, joka ei mahdollistanut opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden huomiointia. Suuret ryhmäkoot koettiin ongelmallisena myös ammatillisessa koulutuksessa. Tämän lisäksi toisen asteen oppilaitosten resurssit eivät riitä opiskelijoiden yksilölliseen tukemiseen, tilat olivat riittämättömiä eivätkä oppimateriaalit huomioi opiskelijoiden tuen tarpeita.

1. Koulupäivän nykyinen rytmitys tukee opiskelijoiden hyvinvointia ja oppimista
2. Koulupäivän alkamisaika on opiskelijoille sopiva
3. Opetusryhmien koko mahdollistaa opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden huomioimisen
4. Käytettävä oppimateriaali huomioi opiskelijoiden yksilölliset tarpeet
5. Oppilaitoksen käytettävissä olevat tilat tukevat opiskelijoiden hyvinvointia
Käytössä olevat arviointikäytänteet joustavat opiskelijoiden yksilöllisen tuen tarpeen mukaan
6. Opintojen etenemisen tahti joustaa riittävästi opiskelijan hyvinvoinnin ja oppimisen näkökulmasta
- 7.

8. Oppilaitoksellani on riittävät resurssit opiskelijoiden yksilölliseen tukemiseen
9. Opetushenkilöstö panostaa riittävästi opiskelijoiden hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseen
10. Opetushenkilöstö on sitoutunut opiskelijoiden hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseen
11. Oppilaitoksen johto panostaa riittävästi opiskelijoiden hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseen
12. Oppilaitoksen johto on sitoutunut opiskelijoiden hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseen

9. Opiskelijan hyvinvointiin ja tukeen liittyvä yhteistyö

- Opiskelijan hyvinvointiin ja tukeen liittyvä yhteistyö toimii vastaajien mukaan hyvin. Henkilöstö tietää kenen kanssa yhteistyötä tehdään. Tämän lisäksi he tietävät oman roolinsa opiskelijan tuen toteutuksessa. Eniten kehitettävää on monialaisessa työskentelyssä ja pedagogisissa tukikeskusteluissa.
10. Tavoitan tarvittaessa seuraavat henkilöt helposti
    - Toisen asteen henkilöstön näkökulmasta ryhmänohjaajat/vastuopettajat, opinto-ohjaajat ja erityisopettajat ovat parhaiten tavoitettavissa. Lukiossa myös rehtorit ja apulaisrehtorit mainittiin helposti tavoitettavina henkilöinä. Ammatillisessa koulutuksessa koulutuspäälliköiden tavoitettavuus ei ollut yhtä hyvää. Varhan työntekijöistä koululääkärin ja psykiatrisen sairaanhoitajan sekä ammatillisessa koulutuksessa myös opintopsykologin tavoitettavuudessa on parantamisen varaa.
  11. Opiskelijan tukeen liittyvä yhteistyö toimii hyvin seuraavien henkilöiden kanssa
    - Eniten kehitettävää on koululääkärin ja psykiatrisen sairaanhoitajan kanssa tehtävässä yhteistyössä. Lisäksi ammatillisessa koulutuksessa opintopsykologit ja lukiossa S2-opettajat mainittiin ammattiryhminä, joiden kanssa tehtävää yhteistyötä tulisi tiivistää.
  12. Työni opiskelijan tuen toteuttajana
    - Opetushenkilökunta halusi tarjota opiskelijoille laadukasta tukea. Yleisimmin tuki toteutui keskusteluissa, jotka liittyivät opiskelijan

opintojen etenemiseen tai poissaoloihin. Tuen tarjoamista esti erityisesti ajan puute. Lukiossa korostui vaihtuvista suurista opetusryhmistä johtuva vaikeus tutustua opiskelijoihin riittävästi. Ammatillisessa koulutuksessa opettajilla ei ollut mahdollisuuksia antaa opiskelijalle tarvittavaa tukiopetusta tai lisäopetusta.

13. Tukeen liittyvä osaaminen

- Opetushenkilöstön tukeen liittyvä osaaminen oli vahvinta oman oppiaineen opiskelutaitojen ohjauksessa. Vastaajien mukaan toisen asteen henkilöstö ja johto tarvitsevat täydennyskoulutusta opiskelijoiden hyvinvoinnin ja tuen vahvistamiseen.

14. Henkilöstön voimavarat ja työn tukeminen

- Henkilöstö kokee, että heidän voimavaransa eivät riitä opiskelijoiden tukemiseen. Henkilöstö toivoo johdon panostavan nykyistä enemmän henkilöstön hyvinvoinnin tukemiseen.

15. Tiedonkulku ja käytänteet

- Tiedonkulku koettiin toimivaksi omassa oppilaitoksessa. Ongelmaksi koettiin tiedonsaanti oman oppilaitoksen ulkopuolisilta toimijoilta esimerkiksi nivelvaiheessa. Lisäksi opetushenkilöstö kaipasi parempaa ohjeistusta tuen kirjauksiin ja työnjakoon. Opetushenkilöstö tiesi yhteistyötahonsa ja tunsii oppilaitoksensa ohjeistuksen.

16. Millaista täydennyskoulutusta tarvitsisit parantaaksesi omaa opiskelijan tukea ja hyvinvointia edistävää osaamistasi?

- Opetushenkilöstö toivoi täydennyskoulutusta tuen toimivista käytänteistä.
  - opetuksen eriyttäminen
  - opiskelutaitojen ohjaus omassa oppiaineessa
  - keinoja yksilöllisen tuen tarjoamiseen (oppimisvaikeudet, nepsy, heikosti motivoituneet, jaksamisen ja mielenterveyden haasteita kokevat)
  - huolen puheeksi ottaminen
- TAI:n opetushenkilöstö korosti erityispedagogisen osaamisen lisäämistä. Lisäksi molemmat vastaajaryhmät mainitsivat toistuvasti ajan puutteen ja opettajien uupumisen työn laajennuttua heidän

osaamisalueiden ulkopuolelle.

17. Mitkä kolme toimivaa opiskelijan tuen nykykäytännettä kannattaa säilyttää?

- Opiskelijan tuen nykykäytännettä vastaajat halusivat säilyttää pääosin samoja asioita.
  - Pysyvän ja pätevän opiskeluhoitoon henkilöstön kanssa tehtävä yhteistyö sai runsaasti kiitosta, vaikka kaikkien työntekijöiden resurssi ei ollut tarpeeseen nähden riittävä.
  - Lukiossa korostuivat erityisopettajien, opinto-ohjaajien ja opintopsykologien rooli, oman ryhmänsä lähiaikuisena toimivat ryhmänohjaajat sekä hyviksi koetut erilaiset pedagogiset keskustelut (pedagoginen palaveri eli PP ja monialainen ryhmä eli MAR).
  - Myös TAI:n osalta tärkeinä mainittiin pedagogiset keskustelut (varhainen tuki VARTU, monialainen yhteistyöryhmä MAR, tehostetun tukemisen keskustelu TEHO), erilaiset tukipajat, erityisopettaja, kuraattori, opinto-ohjaaja ja ohjaushenkilöstö ja vastuopettajat.
  - Opiskeluhoitoon henkilöstölle toivottiin lisää resursseja ja mahdollisuutta osallistua tuen suunnitteluun, seurantaan ja toteutukseen sekä jalkautua opetusryhmiin.

18. Kuvittele nykyistä paremmin toimiva opiskelijan tuki 2030-luvulla. Minkä kolmen asian pitäisi muuttua, jotta tuen toteutus onnistuisi nykyistä paremmin? Ohessa vastauksia eroteltuna toimijoittain:

Lukio

- Lukiossa selkeä enemmistö vastaajista nosti esille nykyisten liian suurten ryhmäkokojen pienentämisen ja toivoi resurssien kohdentamista opetukseen.
- Opinto-ohjauksen, erityisopetuksen ja Varhan toimijoille nykyistä paremmat resurssit
- Parempia työskentelytiloja kaikille opiskelijoille ja opettajille.

- Yhteistyön tekemiseen toivottiin lisää resurssia työaikana.
- Opettajat toivoivat työajalla toteutettavaa tukeen liittyvää täydennyskoulutusta.
- Opettajat toivoivat painettuja kirjoja digitaalisen oppimateriaalin rinnalle.
- Tiedonkulku

TAI

- Erityisopetuksen resurssin lisääminen ja yhdenmukaistaminen
  - Ryhmäkokojen pienentäminen
  - Yleinen resurssien niukkuus vaikeutti opiskelijoiden henkilökohtaista ohjausta, tukea ja kohtaamista sekä pedagogisten keskusteluiden, asiantuntijatapaamisten ja yhteisopettajuuden toteuttamista.
  - Pedagogista- ja erityispedagogista koulutusta toivottiin nykyistä enemmän.
  - Vastuuopettajan resurssiin, työn ajoitukseen ja ohjattavan opiskelijaryhmän pysyvyyteen toivottiin parannusta.
  - Tarpeisiin nähden liian pieneksi koettu tuen resurssien määrä ja sopimattomat tilat estivät mm. suunnitelmallisen ja oikea-aikaisen yksilöllisen tuen toteutusta.
  - Opinto-ohjauksen lisäys
  - Varhan henkilöstön vahvempi osallistuminen oppilaitoksen arkeen
7. Vastaajilla oli mahdollisuus kommentoida opiskelijan tukea. Lukion henkilöstöltä tuli 41 vastausta ja TAI:n henkilöstöltä 75 vastausta. Ohessa tiivistelmät kommentteista:

Lukio

Lukion henkilöstön mielestä tukea tarvitsevien opiskelijoiden määrä on viime vuosina kasvanut. Tämän takia on tärkeää, että lukioissa tarjottavaa tukea on kehitetty ja sitä tarjotaan opiskelijoille aiempaa enemmän. Jatkossa tuen toteuttamiseen on varattava riittävästi aikaa ja resursseja sekä aineenopettajille, ryhmänohjaajille, erityisopetukseen ja opinto-ohjaukseen että Varhan työntekijöille. Tämä mahdollistaa ammattilaisten yhteistyön. Tuen tarpeiden kasvamista haluttiin ennaltaehkäistä pienemmällä ja

mahdollisuuksien mukaan nykyistä pysyvämmillä opetusryhmillä, jolloin opettajan on mahdollista tutustua opiskelijoihin nykyistä paremmin. Useat vastaajat mainitsivat ongelmana aineenopettajien kuormittumisen ja heikentyvän työhyvinvoinnin. Aiempi koulutus ei antanut riittäviä valmiuksia tuen toteutukseen, eikä jaksaminen riittänyt vapaa-ajalla toteutettaviin täydennyskoulutuksiin. Opiskelijoiden tuen ja hyvinvoinnin mahdollistavaa koulutusta tulisikin tarjota henkilöstölle työaikana. Vaikka tuen kehittämistä pidettiin tärkeänä, olivat vastaajat huolissaan mahdollisesta byrokratian eli kirjaamisten lisääntymisestä.

TAI

TAIn henkilöstön vastauksissa korostuivat opiskelijoiden lisääntyneet yksilölliset tuen tarpeet. Tämän vuoksi tukea pidettiin tärkeänä ja sen riittävä resursointi ja toimintamallien jatkuva kehittäminen katsottiin tarpeelliseksi. Matalan kynnyksen tukipalvelut, jotka reagoivat nopeasti ja joustavasti opiskelijan tuen tarpeisiin mainittiin vastauksissa toistuvasti. Lisäksi henkilöstö toivoi sekä selkeää tuen toteutuksen roolitusta ja ohjeistusta että monimuotoisesti työajalla toteutettavaa täydennyskoulutusta erityispedagogiikkaan. Vastuuopettajien työnkuvan selkeytystä ja riittävää resursointia pidettiin tärkeänä. Osa vastaajista epäili, etteivät kaikki opiskelijat olleet tuen suhteen tasa-arvoisessa asemassa, vaan panostus tukeen vaihteli koulutusaloittain.

Lukioiden opiskelijakuntien kysely (liite 2)

Lukioiden opiskelijakuntien toisen asteen tuen ja ohjauksen strategian kysely
Pidetty 13.10.2023

Opiskelupaikka:

- a. Missä lukiossa opiskelette? ____
  - b. Yhteystieto, josta tavoittaa yhden opiskelijakunnan edustajan ____
-
1. Millaisissa tukeen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa opettajat (aineenopettajat, ryhmänohjaajat, erityisopettajat, opinto-ohjaajat) ottavat opiskelijaan useimmiten yhteyttä?
  2. Millaisissa tukeen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa opiskelijat ovat yhteydessä opettajiin (aineenopettajat, ryhmänohjaajat, erityisopettajat, opinto-ohjaajat)?
  3. Mitkä ovat tavallisimmat opiskelijoiden saamat/opettajien käyttämät tuen muodot, joita opettajat (aineenopettajat, ryhmänohjaajat, erityisopettajat, opinto-ohjaajat) tarjoavat?
  4. Merkitkää vaihtoehtojen listaukseen rastilla (X) viisi (5) opiskelijoiden näkökulmasta tärkeintä opiskelijan tukeen liittyvää lukion työntekijäryhmää

Seuraavat kysymykset käsittelevät oman oppilaitoksesi tarjoamia tuen ja ohjauksen palveluita eri ammateissa toimiviin henkilöihin liittyen. Antakaa ensin arvosana (1–10) jokaisen toimijan toteuttamalle tuelle ja ohjaukselle.

Ennen vastaamista teidän kannattaa keskustella mm. kuinka helposti opiskelija tavoittaa kyseisen henkilön, kuinka sujuvasti ja nopeasti opiskelija saa ajan kyseiselle henkilölle, miten riittävät tukea ja ohjausta antavan henkilön resurssit ovat, kuinka toimivat henkilön työtilat ovat, kuinka hyödyllisiä käynnit kyseisen tukea ja ohjausta antavan henkilön luona ovat jne.

Pohtikaa lisäksi, miten kehittäisitte kutakin tuen ja ohjauksen palvelua nykyistä paremmaksi.

5. Minkä arvosanan (1–10) antaisitte oman oppilaitoksesi ryhmänohjaajien tarjoamalle tuelle ja ohjaukselle?

6. Minkä arvosanan (1–10) antaisitte oman oppilaitoksesi erityisopettajien tarjoamalle opiskelijan tuelle?
7. Minkä arvosanan (1–10) antaisitte oman oppilaitoksesi opinto-ohjaajien tarjoamalle opiskelijan tuelle?
8. Minkä arvosanan (1–10) antaisitte oman oppilaitoksesi aineenopettajien tarjoamalle opiskelijan tuelle?
9. Minkä arvosanan (1–10) antaisitte S2-opettajan tarjoamalle opiskelijan tuelle?
10. Minkä arvosanan (1–10) antaisitte oman oppilaitoksesi opintopsykologin tarjoamalle opiskelijan tuelle? Minkä arvosanan (1–10) antaisitte oman oppilaitoksesi kuraattorin tarjoamalle opiskelijan tuelle?
11. Minkä arvosanan (1–10) antaisitte oman oppilaitoksesi terveydenhoitajan tarjoamalle opiskelijan hyvinvoinnin ja tuelle?
12. Minkä arvosanan (1–10) antaisitte oman oppilaitoksesi psykiatrisen sairaanhoitajan tarjoamalle opiskelijan hyvinvoinnin ja tuelle?
13. Minkä arvosanan (1–10) antaisitte oman oppilaitoksesi ulkopuolisille toimijoille heidän tarjoamastaan tuesta?

Seuraavat kysymykset koskevat opiskelijan tukea, ohjausta ja opetusjärjestelyitä

14. Vastatkaa numerolla väittämän loppuun (täysin eri mieltä) 1–2–3–4–5–6 (täysin samaa mieltä)
15. Opiskelijat tavoittavat tarvittaessa seuraavat henkilöt helposti. Vastatkaa numerolla väittämän loppuun
16. Opiskelijoiden tukeen liittyvä yhteistyö toimii hyvin seuraavien henkilöiden kanssa. Vastatkaa numerolla jokaisen väittämän loppuun.
17. Mitkä kolme nyt hyvin toimivaa opiskelijan tuen ja ohjauksen toimintatapaa/käytännettä kannattaa säilyttää?
18. Kuvitelkaa nykyistä paremmin toimiva opiskelijan tuki ja ohjaus 2030-luvulla. Mitkä kolme asiaa haluatte muuttaa, jotta tuki ja ohjaus onnistuisi nykyistä paremmin?
19. Mitä muuta haluaisitte sanoa opiskelijan ohjauksesta ja tuesta?

TAIn opiskelijayhdistyksen kysely (liite 3)

TAIn opiskelijayhdistyksen TAIKA ry:n hallituksen kuuleminen liittyen tuen ja ohjauksen strategiaan 2030

Pidetty 23.10.2023

Millaiset asiat tukevat opiskelijoiden opintoja ja viihtymistä?

Millaiset asiat heikentävät motivaatiota ja viihtymistä?

Keneltä saatte tarvittaessa tukea?

Mitä toivoisitte?

Huoltajien kyselyt (liite 4)

Hyvä opiskelijan huoltaja ja läheinen!

Turun lukioiden ja Turun ammatti-instituutin opiskelijoiden tuen ja ohjauksen kehittämiseksi on laadittu toimintasuunnitelmaa, joka perustuu koottuihin palautteisiin opiskelijakunnalta, henkilöstöltä ja työelämältä. Strategian valmistelu on nyt siinä vaiheessa, että molempien koulutusmuotojen kehittämisen tarpeet on tunnistettu ja kirjattu kehittämissuunnitelmiksi.

Valmistelun tässä vaiheessa pyydämme teiltä opiskelijoidemme huoltajilta ja läheisiltä palautetta kehittämissuunnitelmiiimme.

Strategian tavoitteet ja kehittämissuunnitelmat ovat luettavissa oheisen linkin kautta

https://www.turkuai.fi/sites/default/files/atoms/files/tuen_ja_ohjauksen_strategian_toimenpiteet_kommentoitava_versio_1.11.2023.pdf

Annathan palautetta 10.11.2023 mennessä, vastaamalla tähän viestiin.

Valmistelijoiden puolesta

Päivi Lehtinen

paivi.lehtinen@turku.fi

Turun ammatti-instituutin rehtori

Lausuntopyynnöt (liite 5)

Kommentointipyyntö Turun kaupungin toisen asteen tuen ja ohjauksen strategiaan 2030

Lähestyn teitä Turun kaupungin toisen asteen tuen ja ohjauksen strategian 2030 valmistelun merkeissä. Strategian valmistelu on nyt siinä vaiheessa, että olemme saaneet Turun lukioiden ja Turun ammatti-instituutin osalta keskeiset kehittämisen kohteet kirjattua oheiseen dokumenttiin. Nyt pyydämme kommentointeja eri sidosryhmiltämme näihin ehdotuksiin. Kehittämisen kohteet tullaan myöhemmin avaamaan toimintasuunnitelmaksi, jonka toteutumista seurataan vuosittain.

Aikataulu on tiukka, joten toivon kommenttejanne viimeistään 10.11.2023.

Valmistelijoiden puolesta

Ystävällisin terveisin

Päivi Lehtinen

rehtori

Turun ammatti-instituutti

Lukion erityisopettajien kysely (liite 6)

Perusopetuksen kanssa tehtävä yhteistyö

- Mitkä käytänteet tällä hetkellä toimivat hyvin perusopetuksen kanssa tehtävässä nivelvaihetta koskevassa yhteistyössä?
- Mitä haluat muuttaa nivelvaihteydessä ja kerro vielä, miten konkreettisesti muuttaisin käytänteitä?

Jatko-opintoihin liittyvä yhteistyö

- Mitkä käytänteet tällä hetkellä toimivat hyvin jatko-opintoihin liittyvässä nivelvaihetta koskevassa yhteistyössä?
- Mitä haluat muuttaa nivelvaihteydessä ja kerro vielä, miten konkreettisesti muuttaisin käytänteitä?

Varhan henkilöstön kanssa tehtävä yhteistyö

- Mitkä käytänteet tällä hetkellä toimivat hyvin Varhan henkilöstön kanssa tehtävässä yhteistyössä?
- Mitä haluat muuttaa ja kerro vielä, miten konkreettisesti muuttaisin nykyisiä käytänteitä?

Lukion aineenopettajien kanssa tehtävä yhteistyö

- Mitkä käytänteet tällä hetkellä toimivat hyvin aineenopettajien kanssa tehtävässä yhteistyössä?
- Mitä haluat muuttaa ja kerro vielä, miten konkreettisesti muuttaisin nykyisiä käytänteitä?

Opinto-ohjauksen kanssa tehtävä yhteistyö

- Mitkä käytänteet tällä hetkellä toimivat hyvin opinto-ohjaajien kanssa tehtävässä yhteistyössä?
- Mitä haluat muuttaa ja kerro vielä, miten konkreettisesti muuttaisin nykyisiä käytänteitä?

Resursseista

- Miten nykyiset lukiosi resurssit riittävät opiskeluhoillon tarpeisiin ja työn hoitamiseen (sisältää opetushenkilöstön ja VARHA:n)?
- Miten nykyiset tilat mahdollistavat opiskeluhoillon toteutuksen?
- Miten nykyiset erityisopetuksen resurssit mahdollistavat työn hoitamiseen?
- Millaisia muutoksia resursseissa tarvitaan?

Tain erityisopettajien kysely (liite 7)

Pidetty 24.10.2023

Perusopetuksen kanssa tehtävä yhteistyö

- Mitkä käytänteet tällä hetkellä toimivat hyvin perusopetuksen kanssa tehtävässä nivelvaihetta koskevassa yhteistyössä?
- Mitä haluat muuttaa nivelvaihettyössä ja kerro vielä, miten konkreettisesti muuttaisin käytänteitä?

Jatko-opintoihin liittyvä yhteistyö

- Mitkä käytänteet tällä hetkellä toimivat hyvin jatko-opintoihin liittyvässä nivelvaihetta koskevassa yhteistyössä?
- Mitä haluat muuttaa nivelvaihettyössä ja kerro vielä, miten konkreettisesti muuttaisin käytänteitä?

Varhan henkilöstön kanssa tehtävä yhteistyö

- Mitkä käytänteet tällä hetkellä toimivat hyvin Varhan henkilöstön kanssa tehtävässä yhteistyössä?
- Mitä haluat muuttaa ja kerro vielä, miten konkreettisesti muuttaisin nykyisiä käytänteitä?

Opettajien kanssa tehtävä yhteistyö

- Mitkä käytänteet tällä hetkellä toimivat hyvin aineenopettajien kanssa tehtävässä yhteistyössä?
- Mitä haluat muuttaa ja kerro vielä, miten konkreettisesti muuttaisin nykyisiä käytänteitä?

Vastuuopettajien kanssa tehtävä yhteistyö

- Mitkä käytänteet tällä hetkellä toimivat hyvin vastuuopettajien kanssa tehtävässä yhteistyössä?

- Mitä haluat muuttaa ja kerro vielä, miten konkreettisesti muuttaisin nykyisiä käytänteitä?

Opinto-ohjauksen kanssa tehtävä yhteistyö

- Mitkä käytänteet tällä hetkellä toimivat hyvin opinto-ohjaajien kanssa tehtävässä yhteistyössä?
- Mitä haluat muuttaa ja kerro vielä, miten konkreettisesti muuttaisin nykyisiä käytänteitä?

Resursseista

- Miten nykyiset koulusi resurssit riittävät opiskeluhuollon tarpeisiin ja työn hoitamiseen (sisältää opetushenkilöstön ja Varhan)?
- Miten nykyiset tilat mahdollistavat opiskeluhuollon toteutuksen?
- Miten nykyiset erityisopetuksen resurssit mahdollistavat työn hoitamiseen?
- Millaisia muutoksia resursseissa tarvitaan?

Lukion opinto-ohjaajien kysely (liite 8)

Perusopetuksen kanssa tehtävä yhteistyö

- Mitkä käytänteet tällä hetkellä toimivat hyvin perusopetuksen kanssa tehtävässä nivelvaihetta koskevassa yhteistyössä?
- Mitä haluat muuttaa nivelvaihettyössä ja kerro vielä, miten konkreettisesti muuttaisin käytänteitä?

Jatko-opintoihin liittyvä yhteistyö

- Mitkä käytänteet tällä hetkellä toimivat hyvin jatko-opintoihin liittyvässä nivelvaihetta koskevassa yhteistyössä?
- Mitä haluat muuttaa nivelvaihettyössä ja kerro vielä, miten konkreettisesti muuttaisin käytänteitä?

Varhan henkilöstön kanssa tehtävä yhteistyö

- Mitkä käytänteet tällä hetkellä toimivat hyvin Varhan henkilöstön kanssa tehtävässä yhteistyössä?
- Mitä haluat muuttaa ja kerro vielä, miten konkreettisesti muuttaisin nykyisiä käytänteitä?

Lukion aineenopettajien kanssa tehtävä yhteistyö

- Mitkä käytänteet tällä hetkellä toimivat hyvin aineenopettajien kanssa tehtävässä yhteistyössä?
- Mitä haluat muuttaa ja kerro vielä, miten konkreettisesti muuttaisin nykyisiä käytänteitä?

Erytisopettajien kanssa tehtävä yhteistyö

- Mitkä käytänteet tällä hetkellä toimivat hyvin erityisopettajien kanssa tehtävässä yhteistyössä?
- Mitä haluat muuttaa ja kerro vielä, miten konkreettisesti muuttaisin nykyisiä käytänteitä?

Resursseista

- Miten nykyiset lukiosi resurssit riittävät opiskeluhoillon tarpeisiin ja työn hoitamiseen (sisältää opetushenkilöstön ja Varhan)?
- Miten nykyiset tilat mahdollistavat opiskeluhoillon toteutuksen?
- Miten nykyiset opinto-ohjauksen resurssit mahdollistavat työn hoitamiseen?
- Millaisia muutoksia resursseissa tarvitaan?

TAIn opinto-ohjaajien kysely (liite 9)

Pidetty 3.11.2023

Perusopetuksen kanssa tehtävä yhteistyö

- Mitkä käytänteet tällä hetkellä toimivat hyvin perusopetuksen kanssa tehtävässä nivelvaihetta koskevassa yhteistyössä?
- Mitä haluat muuttaa nivelvaihteydessä ja kerro vielä, miten konkreettisesti muuttaisin käytänteitä?

Jatko-opintoihin liittyvä yhteistyö

- Mitkä käytänteet tällä hetkellä toimivat hyvin jatko-opintoihin liittyvässä nivelvaihetta koskevassa yhteistyössä?
- Mitä haluat muuttaa nivelvaihteydessä ja kerro vielä, miten konkreettisesti muuttaisin käytänteitä?

Varhan henkilöstön kanssa tehtävä yhteistyö

- Mitkä käytänteet tällä hetkellä toimivat hyvin Varhan henkilöstön kanssa tehtävässä yhteistyössä?
- Mitä haluat muuttaa ja kerro vielä, miten konkreettisesti muuttaisin nykyisiä käytänteitä?

Opettajien kanssa tehtävä yhteistyö

- Mitkä käytänteet tällä hetkellä toimivat hyvin opettajien kanssa tehtävässä yhteistyössä?
- Mitä haluat muuttaa ja kerro vielä, miten konkreettisesti muuttaisin nykyisiä käytänteitä?

Erityisopettajien kanssa tehtävä yhteistyö

- Mitkä käytänteet tällä hetkellä toimivat hyvin erityisopettajien kanssa tehtävässä yhteistyössä?
- Mitä haluat muuttaa ja kerro vielä, miten konkreettisesti muuttaisin nykyisiä käytänteitä?

Resursseista

- Miten nykyiset koulusi resurssit riittävät opiskeluhoollon tarpeisiin ja työn hoitamiseen (sisältää opetushenkilöstön ja Varhan)?
- Miten nykyiset tilat mahdollistavat opiskeluhoollon toteutuksen?
- Miten nykyiset opinto-ohjauksen resurssit mahdollistavat työn hoitamiseen?
- Millaisia muutoksia resursseissa tarvitaan?

Vapaa palaute